Государственная библиотека СССР

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет — Арадувл 1923 шера дена

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советан Министрий Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 11 (2865). | Шоатта, 25 январь 1964 шу. | Мах 2 кап.

АГИТАТОРИЙ ДЕКХАР

Сий долаш а бехктоххаме а гIуллакх да агитатора дар. Ха а ди а ца лоархIаш ший дего тIайица общественни декхар кхоачашдеш даима нахага марксизма-ленинизма сийлен идеяш кхайкаеш, коммунизм бахьан лоаттабеча къовсама уж оарцагIбоахаш ва из.

Шийна тIадилла декхар мел лоархIаме да а ховш лелабу ший болх «Сунжанефта» НПУ Карабулакски контора бурильщика Н. Ведика, шоай аIамигача коллективе хан-ханахьа ю цо беседаш, газеташ тIара, журналаш тIара кердадар, наха ха дезар дувц ший новкъосташта. Цудухьа цунга болхлоша ладувгI, ца ховр хоатт, кердадар дувца овл.

90 совгIа агитатор ва Грозненски крекинг-заводе. ДухагIбараш цехийн установкайн начальникаш, инженераш, операторaш, производства новаторaш ба уж. Ши-шийна группа йолаш ва хIара агитатор, тайп-тайпарча темах хан-ханахьа беседаш ю царех хIаране шийна группе. КПСС ЦК декабрьски Пленума материалаш нака дIайовзийташ ба уж хIанз.

IалаьматекIоарга маIан долаш а нах чIоагIа раьза бола а материал еннай идеологически болхлошта КПСС ЦК декабрьски Пленумо. Н. С. Хрущева докладах цо тIайийцача решене тIа белгалдаьккхад тIеххьарча шерашка советски наха карагIдийнна доккхий гIуллакхаш, царна хьалхашка керда, сийлен перспективаш оттаяй.

Промышленноста валови продукци 2,7-зза алсамъяьннай тIеххьарча итт шера, юкъера лаьрхIача хIара шера 10 процент тIаккхийттай из. 8500 керда, йоккха промышленни предприяти хьаьйй цу шерашка. ЧIоагIа дегIабеннаб цу шерашка юрта боахам. Промышленность а юрта боахам а сиха дегIабар бахьан долаш чIоагIа лакхденнад цу шерашка бахача наьха вахара хьал.

Iалаьмате йоккхий а КПСС ЦК декабрьски Пленумо чIоагIъяь химически промышленность сиха дегIайоалаяра, халкъа боахама химизаци яра, советски наьха материальни хьал тоадара хьакъехьара планаш а. Пленума решене тIа белгалъяьккха хIара цифр, цун хIара мугI керда заводаш, цехаш, установкаш лархIа езаш ба. Миллионаш тоннаш удобренеш, синтетически хьоасий, пластически массаш, советски наха эша дукха кхы продукци лургьа цар.

Гарггарча шерашка 6 — 7 миллиард пунт дуккагIа хурдла шерра-шера мехко чукхуьа ялат, вешта аьлча 1970 шу долалуш 14—16 миллиард пунтага кхоачаргда из.

ХIара советски саг гIадвуглаш а уж цифраш. Цудухьа декабрьски Пленума решенеш Iомаеш, парте оттаяь планаш кхоачашъеча шоаш малагIа дакъа лоацаргда, мехка халкъа боахама химизаци яра семилетка чакхIоаккхача шоай предприяте, колхоза, совхоза, ферма, бригада коллективага фу дулургда яхача деша уйла еш, шоашта карагIдаргдараш белгалдоахаш, керда декхараш тIайидеш ба хIана советски нах.

Доккхий декхараш да цунца дувзаденна агитаторашта, парте идеяш наха юкъе йоаржаеш, цун политиках уж дIаккхетабеш болча берригача наха хьалхашка латтараш. Организационни а идеологически а балха ерригача формаех, средстваех, методех пайда а эцаш, КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеши материалаши нахе хIоаргга дIайовзийта декхарийла ба уж.

Пленума материалаш дIайовзийташ ше кахаца ергйолча беседай план хила еза хIара агитатора. Цкъа-шозза беседа йича доалаш дац цун гIуллакх. Агитатор декхарийла ва Пленума постановлене хIара пункт яшха, парте де лерхIар, шоай коллектива хьалхашка латта хоаламболлеш дола декхараш шийга ладувгIарашка дIадовзийта.

Республика предприятешка, гIишлошъеча, транспорте балхаш ду агитатораш декхарийла ба шоай беседашца, гойтара агитаци средствашца, пенгаметашца къахьегамхой хьинар айде, семилетка пхьлагIча шера заданеш кхоачашъяра социалистически яхь йоаржаеча партийни организацешта новкъостал де. Цу гIуллакха агитатораштa гIо деш хила еза клубаш, библиотекаш, кхыйола культура учрежденеш. Цар хьамена хетаяь сайренаш ергьа, цуках дола фильмаш хьокхаргда, стендаш ергьа.

Йоккхача химе гIишлошъеча гIо де аьнна кагирхошка кхайкай парти. БIаьш эзараш каги нахи мехкарийн хургба вай республике химе предприятеш ерий мугIарашка баха дага болаш. Агитатор декхарийла ва вай Даьхен рузкъа совдаккхара, цун сий лакхдара, коммунизм сихагIа хьалъяра химе керда предприятей хьалъерий къахьегам мел лоархIаме ба кагирхошта дувца.

Доккхий декхараш оттадаьд КПСС ЦК декабрьски Пленумо юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка. Иштта декхараш оттадергда царна хьалхашка укх шера февраль бетта хургйолча Пленумо а. ХIара юртарча коммуниста, хIара агитатора декхар да колхозхошта, совхозий болхлошта, юртарча берригача къахьегамхошта уж дIадовзийтар. Гаргарча шерашка кхоачамболлаш минеральни удобренеш, гербицидаш, микроэлементаш лургьа юрта боахама паччахьалкхено. КПСС ЦК декабрьски Пленума материалаш шоаш юкъаш агитатораша белгалдаха деза юрта боахам сиха дегIабоалабара хIана кертердар колхозхошен совхозий болхлошен хьинаре къахьегар, парте юрта боахама деча новкъосталах ийса пайда эцар хилар.

Кастта бIаьсти ергьа. Цхьабакъда, бIаьстанна кийчо яра де дезараш дукха да. СихагIа техника тоаяре, дIаде фу кийчдара, лаьтта хьаьндара, агрохими Iомадра, хьайбашта бокъонца гIуллакх дара оарцагIа баха беза агитатораша юрта боахама къахьегамхой.

Агитатора болх хала а новкъостал эшаш а ба. Даим партийни организаце гIо эш цунна. Цудухьа парткомаш, партбюрош, юкъьанцарча партийни организацей секретараш декхарийла ба хIара денна агитатораштa новкъостал де, царца семинараш е, царга малагIа литература деша деза дIаала, уж ца кхетар хьалхадаккха.

Керда шу бокъонца дIадоладеннад. Шоай берригa низ тIабахийта, КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш, семилетка пхьлагIча шера план кхоачашъеш болх советски нах. Агитатораш декхарийла ба продукци дуккагIа а дикагIа а арахецара парте хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара берригa къахьегамхой оарцагIбаха.

Пленума сийна

Февраль бетта хургйолча КПСС ЦК Пленума сийна къахьегама вахте а этта январь бетта хьинаре къахьегаш я Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахаче завода нов. Атарукова кулгалдеча № 25-1 йолча установка коллектив. Укх бетта дIададахача деношка планал совгIа 24 эзар сома продукци арахийцай цо. Цул совгIа кхоаьй дуккхача маька электроэнерги, пар, хий, кхыйола реагенташ.

Семилетка пхьлагIча шера химически промышленноста планал совгIа эзараш тоннаш бедая ялалерхI установкерча технологаша.

Пленумо шийна болх дIаболабеча денга планал совгIа кхы тIа е 15 эзар сома продукци арахеца езаш да установке тIевийца декхараш. Шоай балха нормаш хIара сменах 105—110 процент кхоачашъеш ва доккхагIвола оператор Н. Садовой, оператор Г. Свищев, машинист С. Алексеев, кхыбараш,

М. БОТОВ.

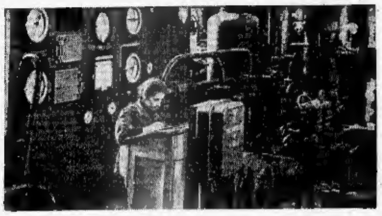

Кемеровски область. ХIаьзалша мукх ца дуа болати алюминии кхехкадара эшаш йола аргон мехка кхыча районашкара тIаккхуьаш яр Кузбасс. Ново-Кемеровски химически комбината инженераша-химикаша кIанз шоай промышленни аргон йоакха. Из химиний йоакхе котало я!

Сурта тIа: аргон йоакхе установка.

А. Кузарина сурт,
ТАСС фотохроника.

ФИДЕЛЬ КАСТРО РУС ЮХА ЦIА ВАХАВ

КПСС ЦК Хьалхарча секретара, СССР Министрий Совета Председателя Н. С. Хрущева хьийха а хьийха доттагIлен официальни визитах Советски Союзе вена 10 ди даьхихар социалистически революце Едини парте Къаман кулгалдара хьалхарча секретара, Куба Республика Революционни правительства премьер-министра Фидель Кастро Руса.

Ше Советски Союзе яьккхача ханах тIеххьара ди Советски Украина столице Киеве цух йистошен дIадихьар новкъоста Фидель Кастро Руса.

Новкъоста Фидель Кастро Руса Советски Союзера визит чаккхъаьлар. ЦIабаьха беза гаьна никъ.

Куба Республикан Советски Союзен паччахьалкхен байракхаш а ахка хоза кийчъяь я Киевски аэропорт. Хьамсара кубински хьаьший накъабаха баьхкар КПСС ЦК Хьалхара секретарь, СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев, КПСС ЦК Президиума член, КПСС ЦК секретарь Н. В. Подгорный, КПСС ЦК Президиума членалла кандидат, КПУ ЦК хьалхара секретарь П. Е. Шелест, УССР Министрий Совета председатель И. П. Казанец, УССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Д. С. Коротченко, кхыбола новкъостий.

Никита Сергеевич Хрущеви Фидель Кастро Руси самолета дIатIаболх. Къаста ха гергакхаьчар. ТIеххьара а моаршал луш, дагардар оалаш ба Никита Сергеевичи Фидель Кастрои.

Вежарий санна чIоагIа мархIа лелх, берташ доах Никита Сергеевичен Фидель Кастрои. КПСС ЦК Президиума члений цIерах а шийна цIерах а Никита Сергеевича Хрущева Фидель Кастрона тIадула социалистически революце Едини парте кулгалхошка, Куба Революционни правительства членашка оттара безамегIара салам-моаршал дIалуга.

Новкъостаца Фидель Кастро Русаца самолетаца Мурманске дIавахар КПСС ЦК Президиума член, КПСС ЦК секретарь Н. В. Подгорний.

ПаргIатон гIайрено бахийта хьаьший накъабаха Мурмански аэродроме баьхкабар КПСС Мурманскиобкома хьалхара секретарь Г. Я. Денисов, Мурманскиоблисполкома председатель Н. Л. Коновалов, Советски Заполярьерча къахьегамхой викалаш.

Цу дийнахье а, 23 январь, московски ханах 10 сахьати 35 минути яьлча, цхьанкха хьовзам ца хулаш Гаване аэродроме Iоессар кубински халкъа баьчча Фидель Кастро Рус а, цунна хинараш а, хIаьта иштта Куба Республикера СССР-а посол А. И. Алексеев а тIаболаш йола самолет.

(ТАСС).

КПСС ЦК Пленума накъа долхаш

МЕХАНИЗАТОРИЙ УЙЛАШ

Дика Iа да укх шерара дар. Цо цIаьккха ца битача тайпара гIадбигаб юртбоахама къахьегамхой. Из тамаш а яц. Кхаштка даима дукха лоа улл. Цхьабакъда, таьна яц бIаьсте а. Цунна йиззача кийчонца накъа бахара хьинаре къахьег Шаьла производственни управлене «Шалинский» совхоза механизаторашех полеводашен. Болх массанахьа кхехкаш ба.

Къаьстта хоалу из ремонтни мастерскашка хиннача. Iуйрийна дена садовлца сацац цига тайп-тайпара маркаш йолча моторий тата.

Цу боахамерча тракторий парке ремонт дизача шера оттаьча графиках ю. ХIаьта а дукхагIа дола балхаш Iаа хана кийсла. Трактораштa ремонт ю цар пайданегIа йолча узловой хьисапе.

Механизатора ше вIашагIъяьккхача трактора оатхалаш уалаех уж тоаечарга дIател. Уж тоаю йоккха балха говзал йолча къахьегамхоша.

Хьавцаргъа вай, масала, моторий цех. Цу цехе болх беш Загорко Федосей керте а латташ верригa кхо саг ва. Царех хIара саго совхозе болх бу 8—10 шу да, тIехника дова шоай декхараш, деккха гIалат доацаш тоаю техника. Цудухьа цу узле болх бечарна цIаккха раьза боацаш хилац трактористаш. Обкатчика Дорохин Ивана вIашагIъеххача моторий оатхалаша шийла а йIайха а обкатка еча хана эшшача мошностех болх бу.

Доагора аппаратураш тоечa цехе къахьегама коталонаш йоахаш ва Пинчук Владимир.

Трактора лелаш дола дакъа трактористаша шоаш тоалу. Царна керте латт механик Пойманов Николай.

ДIададахача шера йпьлагIча квартале 28 трактор тоае езаш яр, хIаьта мастерской коллективо из декхар тIаккхоччаш а деш планал совгIа пхиь трактор арахийцар. Январь бетта шин декадах иттех трактор арахийцай. ЦхьоалагIа март хьатIаккхачалехьа ерригача тракторашта ремонт яь яккха лерхI совхоза механизаторашa.

ХIанз тоае дIаоттаьй «С-100» марка йола шоай трактор механизатораша Бронникован Дорофеевен. Цар лерхI трактор тIехдика тоае а из ха кал хьалхе арахеца а. Тахан механизаторий болх бIаргабайнар шех хургвац цар дош кхоачашдергхилараx.

«ДТ-54», «С-80», «С-100» «Т-75», «Беларусь» марках йолча тракторашта еш йола ремонт сиха лел. Бакъда, кхыча бесса да «Т-38» маркаx йолча тракторашцара гIуллакх.

— ЧIоагIа тIехьатетт тхо цар,—йоах мастерске заведующи волча Кутарев Александра, — кийслац запасной оатхалаш. БIаьсти-м хьежаргьяц. Уж сихагIа тоае ма езай. Цудухьа тишъенна оатхалаш юха тоае езаш хул, къаьстта дукха болх бу пыльникаши, катоки, сошни тоаеш. Цу халача балха тIа белгалбаьннаб совхоза токараш Ильин Николайи Яровой Казимири. МоллагIча тайпарча оатхала царга заявка йича ханнахьен дийен яь йоахк цар.

Совхозе иштта тоаяь яьннай йолаш йола 64 сеялкен 34 нухи. Культиватораштa ремонт еш латт.

Механизаторий уйлаш трактораши кхыйола инвентари тоаяра тIайийрза хиина Iаш. КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш кхоачашъяра полеводашта новкъостал ду цар. Шоай низаца цар вIашагIъеллай органически минеральни удобренеш тувсаш йола машинаш. Цу тайпарча агрегато дийнахьа 40 гектара тIа кхаччалца удобренеш дIатовс.

КПСС ЦК Пленума доккхийча толамашца накъа долхаш семилетка пхьлагIча бIаьстанна йизза кийчо е лерхI совхоза механизаторашa.

Э. ИСАЕВ,
Шаьла производственни управлене ВЛКСМ комитета секретарь.

БIАЬСТАННА КИЙЧО Ю

Воккха кхаъ а хиина тIаийнаб тха колхоза къахьегамхоша КПСС ЦК Пленум февраль бетта хьелларгхиларах бола хоам. Колхозхоша кхана кхобеш къахьег Пленум хьеллача денна доккхийча совгIатаца накъа бахар дуьхьа.

Хаинахьа дIаахийнад 906 гектара тIа гуйрах ялаташ. Колхоза механизаторашa хIара гектаре тIа кхоккха центнер гартта минеральни удобренеш тайсай. Из болх дика барца къаьстта белгалваьлар тракторист Магомадов Салима.

Колхозхоша тIайийна керда декхараш да 5-ча февралe кхачалехьа хIаьуча дерригача лаьтта хIара гектара тIа 10 тоннал кIеззигагIа йоацаш моттигера удобренеш ккха. аьна. ХIанз шоай дош кхоачашдеш ба уж.

Дешлац тхона техника тоаяра гIуллакх а. Тоае езача 18 трактораx йистеяьккхай 10 трактор. Юртбоахама техника дика тоаю механизатора Юкусол Вахас.

Тха артела къахьегамхоша дош деннад 10-гIа февраль тIаккхачалехьа ерригa юртбоахама техника тоаяьяккха. Шоай дош тешаме кхоачашдергда цар.

А. ДОХТУКАЕВ,
Шаьла производственни управлене Ленина цIерахча колхоза партбюро секретарь.

РЕМОНТ СИХА ЛЕЛ

Тха совхоза механизаторашa полеводаши ха-ди ца доадеш, денна балха темпаш лакхъеш къахьегаш ба бIаьстанга кийчо яра. Ремонт яра оттаяь график тIеххоачашъеш январь бетта тоае езаш хиннaчарел 2 трактор, 6 сеялка, иттех нух, маккхаш, иштта кхыдараш тоаяьд тха мастерске.

Дика толамаш а доахаш хьоккхамца къахьег механизаторашa - слесараша А. Халжиева, Х. Сардалова, У. Арцуева, Х. Мамакаева, иштта кхычар а. ХIара денна шоай сменин нормаш 130—140 процент кхоачашъю цар.

Д. ЗАВГАЕВ,
Наурски производственни управлене «Гвардейский» совхоза керттера инженер.

ХьункхIалаш лекха хилийтара йIадуа фу дика хила деза. Цудухьа хIанз тайп-тайпарча культурай фу кийчдеш а колхозаши совхозаши. Грозненски контрольно-фу кийчдеча лабораторе коллектив ешен нийсса-къоастаде лIерт Грозненскии Советскии районий боахамаша анализа хьажутела фу. ХIара денна дукха ГIоржиаш ух колхозашкарей совхозашкарей хьажкIий, кIий, кхыча юртбоахама культурай фун образецаш чудолаш. Лаборанткаш гIалат доале дохкха ше де тарлу цар колхозитен совхозитен. Цудухьа чIоагIа уйлаца болх бе декхарийла ва коллектива хIара член.

СУРТА ТIА: шийна балхага хьожаш а йоккхагIа йола лаборантка Кузина Лариса.

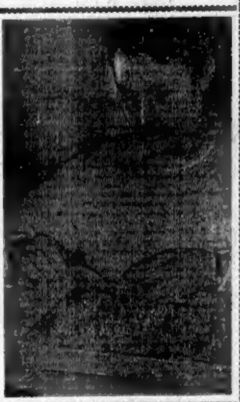

Ю. Вологина текст.
В. Юнцевича сурт.

СОВЕТСКИ-КУБИНСКИ ДОТТАГIАЛ ЧIОАГIДАРА БОККХА ЛОАРХIАМ БОЛА ГIУЛАКХ

НОВКЪОСТ ФИДЕЛЬ КАСТРО СССР-е ХИЛАРГА

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Хьалхарча секретара, СССР Министрий Совета Председателa новкъоста Н. С. Хрущева хьийха а хьийха 1964-ча шера январь бетта доттагIлен официальни визитах Советски Союзе вера социалистически революце Едини парте Къаман кулгалдара хьалхара секретарь, Куба Республика Революционни правительства Премьер-Министр новкъост Фидель Кастро Рус, йоах Фидель Кастро СССР-е хилара хьакъехьа цхьана яьча советско-кубински коммюнике тIа.

Н. С. Хрущевх а Коммунистически партеи Советски правительстваи кхыча кулгалхоех а ветта а венна къамаьлаш а хиннад Фидель Кастро, яхаш белгалдоах коммюнике тIа. ЦIенача дагарен безамен хилар уж вIашагIбеттaлуга а цар къамаьлаш а. Уж массе оагIорахьа дагабийлар СССР-ан Куба Республикан юкъера вежарий доттагIали вIашин гIулакхаш леладари дIахо а чIоагIдарен дегIадоаладарен хьакъехьа, шинна а оагIонна хьаштдолаш йолча дунен халкъашта юкъерча проблемай хьакъехьа а, хIаьта иштта дунен тIарча коммунистически болхлойн болама лоархIамерча дешай хьакъехьа а. Дерригача дийцача дешаех хетараш дизза цаIаш хилар гучадаьлар.

Шинна а оагIоно, аьннад коммюнике тIа, чIоагIа тоаьа а хиина белгалдоаккх, Советски Союзаи Куба Республикан юкъера, Советски Союза Коммунистически партенеи социалистически революце Едини партенеи юкъера бокъонца вошал дола гIулакхаш новкъост Фидель Кастро хьалхагIа СССР-е венача хана дениз дIаяхача юкъагIа кхы а дукхагIа чIоагIдения хилар. Марксизма-ленинизма сийлахь - йоккхийча принципий, пролетарски интернационализма, керттера декхараш цаIаш хилара, цIеначa дагарча доттагIлен, новкъостлен, массе оагIорахьа цхьана гIулакхаш леладара ларда тIа дегIаух уж вошалий гIулакхаш.

Коммюнике тIа белгалдаьккхад Кубе революци котъяьлча дениз дIадахача сийлахьарча пхе шера кубински турпала халкъа карагIдаьнна доккхий хIамаш бахьан долаш советски халкъ гIаддаха хилар. Американски континенте социализма юхь дIайолаьяр а хиина дIаэттай Куба.

Кубе социализм хьалъелга США империалистически низий оагIонгахьара кхерам туасача хьалашка деш хилар бакъ е даь, шинна а оагIоно белгалдаьккхар. Куба Республикана хьалхашка латта лоархIамегIара цхьа декхар, хьалхагIа а санна, мохк тIемах лорабара гIулакх чIоагIделга, моллагIа агрессораш а юхатоха кийча хулга хилар.

ВIаши къамаьлаш деча хана кубински оагIоно къаьстта белгалдаьккхар Советски Союзо а социалистически кхыча мехкаша а Куба Республикана деш дола вошалий новкъостал Куба социалистически экономика дегIайоалаяран мохк тIемах лорабара низ чIоагIбаран боккха лоархIам болаш хилар.

Дунен халкъашта юкъера хьал дувзаш вIаши дагадоалача хана шинна оагIоно бакъдир массане а дерригa а тера вIадоаккхилга, дунен халкъашта юкъера кхохам кIаьдбара практически гIулакхаш чакхдоахилга, германски машара проблема сихагIа къоастаелгеи цун ларда тIа Малхбузен Берлинера хьал лертIа доаладелгеи, цхьатарра ийса бокъонаш а йолаш дунен паччахьалкхенашта юкъе вIаши гIулакхаш лелахар мамотта дегIадоаладелга шоаш хьаллоацаш хилар. Новкъоста Фидель Кастрос хьаккхайкадир территориальни къовсамаши доазоний хьакъехьара пешаши паччахьалкхенаша низ юкъе ца боалабеш къестадерах дунен халкъашта юкъера соглашени е аьнна енна керда советски предложени Куба Революционни правительства хьаллоацаш хилар.

Коммюнике тIа белгалдаьккха махиллара, вIаши къамаьлаш деча хана Фидель Кастрос юха а кертагIдаьккхар Куба Республика политика хила а хиннай, хIанз йолаш а а Карибски форда районе чIоагIа машар Iалашбелга, аьнна. Общественни строй бебашха йола паччахьалкхенаш вIаши гIулакхаш а леладеш машаре яхара принципий ларда тIа Куба Республикаенен Америка ВIашагIкхийттача Штаташтен юкъе дикача лоалахошта юкъе хулараш санна гIулакхаш оттадара мел эшар де кийча я кубински правительство. Цхьабакъда, Куба правительствас цхьаннена а бокъо лургьяц шоай мехка чурча гIулакхашта юкъе гIерта.

Новкъоста Н. С. Хрущева дIахайкадир Куба Республика Революционни правительства из никъ, машар чIоагIбарен дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбарен хьашташте машшара бола никъ, советски оагIоно бизза хьаллоацаш хилар. КПСС ЦК-ая Советски Правительстван цIерах Н. С. Хрущева кхы цIевкха а бакъдир, хагахьа санна, Кубана чу из гIортара хьакъехьа шоаш денна дош кхоачаш а ца деш, Америка ВIашагIкхийттa Штаташ цунах лате Советски Союзо шийна интернациональни декхар кхоачашдергхилар а вошал долча Куба Республике паргIатон из шийна лоIаме хулгеи хорадара шийна хара мел йолча средствашца эшшаш дола новкъостал дергхилар а.

Шинна оагIоно кхы цIаьккха а белгалдаьккхар ООН-е Китайски Халкъа Республикана законах йоагIаш йола бокъонаш юхаметтаоттаяра хьакъехьара дош сихагIа къоастадаза дарг ца хилар.

Коммюнике тIа йоах, Советски Союзои Куба Республикаи хьаллоац шоай лоIаме хулга чIоагIдара тIехьа, моллагIча формехьара а куцехьара а колониализми неоколониализми цIенъяь дIаяккхара тIехьа къовсам лоаттабу Азе, Африка, Латински Америка паччахьалкхенаша. Шинна правительства харцахьа лерхI Панама халкъа цIийн Iодахийтари цу мехка суверенитет американски эскараша теIаяри.

КПСС ЦК-ая социалистически революце Едини парте Къаман кулгалои (ПУРС) юха а бакъду дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн партей 1957-чеи 1960-чеи шерашка хиннача Московски совещаней решенешта шоаш тешаме хилар. Дунен халкъашта юкъера а социалистически капиталистически мехкий чура гIулакхаш а событеш а дегIаахаро тешал ду декларацех заявленех анализ а выводаш а нийса хилара. КПСС Центральни Комитетои ПУРС Къаман кулгалои белгалдоакх хIанзарча хьалех дунен халкъашта юкъера коммунистически болама мугIараш Московски совещаней декларацеи заявленеи къоастам баьча генеральни наькъа ларда тIа, кхы хьалхагIа цIаьккха ца хиннача тайпара чIоагIа кхоттаденнен цхьа барт болаши хила дезилга.

Новкъоста Кастрос могадир дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама мугIарашта юкъе барт боаца гIулакхаш дIадехаран цар барт-цхьоагIо чIоагIъяран КПСС Центральни Комитето чакхдоаха гIулакхаш.

Социалистически содружества дерригa мехкаш кхотадара, дунен коммунистически болам цхьа барт-цхьоагIо йолаш хилийтара дIахо йодача хана а лерагIа къовсам лоаттабеш хургъя КПСС-и ПУРС-и аьннад коммюнике тIа.

Новкъост Фидель Кастро Советски Союзе варах а из веннача хана новкъостий хьисапе вIаши дагадоалаш даьча къамаьлех а кхы цIаьккха а доккха беркат даьлар Советски Союзаи Куба Республикаи юкъера цIаккха доххаргдоаца доттагIал чIоагIдара гIулакха, аьннад коммюнике тIа тIеххьара а.

(ТАСС).

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ХИМИ—ЭКОНОМИКА АЙЯРА ЛАРД

Укх деношка, КПСС ЦК декабрьски Пленума итогаштех районни партийни организаце декхараштех хетаво VIII-гIа пленум хилар Грозненски производственни управлене парткома. Доклад йир парте ЦК декабрьски Пленуме хиначе Грозненски производственни управлене начальника нов. Илюхина.

Нов. Илюхина къаьстта белгалбаьккхар ше къамаьл деш Грозненски производственни управлене юрта боахама химизаци ера лоарIам. Нагахьа санна дIаладахача шерашка управлене боахамашка 1,5—2 эзар тонн минеральни удобренеш кхьачайле соахка 8.000 тонн еннай уж боахамашта. Хьалха технически культурашкех баьца дааршкен мара уж дIакхоачаш хинначе укх шера фийе болча культурашка кхоачам хилалал дIакхьачай удобренеш. Укх шера ялаташ дика хьувкъаргхилара боле тешам ба вa.

Химизаци дегIаяра дешаве дувзадена вайна хьалхашка эттад кадраш агрохимически кийчъяра декхар. ХIанз плодоовощни совхозе вIашагIйоллаш я управлене агрохимически лаборатори, Агрохими Iомаеш йола кружокаш вIашагIъеккай колхозашкеи совхозашкеи. Цу кружокашка хьехаш ба керттера специалисташи дика кийчбаь кхыбола новкъостийи.

Республика землеустройства управлене новкъосталца укх шера лаьттах фосфори калий мел йоалл хьахьокхаш йола дика кийчъяь картограммаш кхоачаргья колхозашкеи совхозашкеи.

Хьайбай боахамашка а шера ниис, биллаб химене. Нагахьа моттиг яп хьайбай доакъарех карбамид ца етташ. ХIаьта карбамида хIара килограммо 12—15 килограмм шура тIаккхетийт, дулх — 2 килограммага кхаччалца.

Паччахьалкхенга 2 миллион пупт ялат, 12 миллион фуаш, 4.700 тонн дулх, 16.000 тонн шура, иштта кхыйола продукташ йохка лаьрхIа управлене къахьегамхоша тIайийца декхараш кхоачашдара дукха новкъостал дерга химе.

Пронеех ше къамаьл даш КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш Iомаелгеи царна пропагандa елгеи шоаш вIаштIехьдаьккхарах лаьца дийцар 1 Мая цIерахча колхоза партнома секретара нов. Заречне. Дуззa дакъа лоацаш вола агитатор хиннав колхозерча хIара коммунистал. КПСС ЦК декабрьски Пленума хетаяь сайре хилар колхоза культура Дворене. «Химии хьайбай боахамашц», «Химии растениеводствец», «Химии цIагIарча гIуллакхашка», иштта кхыче темашта хетаяь дика кийчъя- йола тойтара агитаци хьалтехай укхаза.

Минеральни удобренеш дIа оттае эша гIишлонаш хьалъяра балхаш кастта доладергда оаха хIара ферме, аьлар Горячеисточненски совхоза директора нов. Максименкос. Фермашка хьаергья органо - минеральни смесь. Удобренеех дикагIа пайда эца вIаштIехьдоалийтаргда цу гIулакхо.

Шийнe новкъостий балхах лаьца чIоагIа хова дийцар Предгорненски опытно-показательни боахама тракториста нов. Айбуева. Соахка хIара гектара тIара 21 центнер кa бола ялат, 40 центнер хьажкIаш, 135 центнер шекара свекла чуийцар цар, аьлар по. — Укх шера кхы а лакхагIа хьувкъам чубахьаргба оаха, цу гIулакха де мел делар даьд. Гуйхьа дIайийкача хIамашта суперфосфат текай, цул совгIа, аммиачни селитраца подкормка яьй. ХIаьта бIаьсти хIамаш дIаяаргйолча кхашна хIанз дIаккхуьаш я органически удобренеш. Вокъонца ремонт а яь бIаьстапара балхаш дIадоладе мара ца дезаш кийчъяй тракторан, кхыйола техника.

Пленуме къамаьлаш дир Грозненски опорно-показательни совхоза парткома секретара нов. Грущецке, № 1 йолча шуврий совхоза доачан ледалеча нов. Зубайраева, № 3 йолча плодоовощни совхоза директора нов. Машкова, Ермоловски птицесовхоза кoа тIарча оалхазарий цеза бригадира нов. Далаева, кхычар.

КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш кхоачашъяран района юрта боахама производство сихха дегIайоалларан де леза хоадамболла гIулакхеш белгалдоахаш бола соцам тIейийцар пленуме хиначеа коммунистеша.

А. СЕРДАНОВ.

Ленинград бохуш кьувсаш беш бола тIом. Советски разведчикаш Пулковски даькъалешаш тIа.

Б. КУДОЯРОВА сурт. Кердадарий кепа йоазон агентство.

ЦIаккха йиццлургйоаца турпалал

Укх шийлача январь бетта деношка ленинградцашна дезду шоай города исторе чу эттара белгаларчарех цхьа ди — фашистски блокадах цIенъенна Ленинград паргIатъяьнна 20 шу дуза ди.

«Цхьаккха сег а цхьаккха хIама а дицденнадац» — иштa я ленинградций лозунг.

Блокада эпопея кIайбеннача ветеранашна а тIом чакхбаьннача тIехьагIа баьча кагархоша а цу хана хиннa хIамаш дувцаш хулача дукхача сайренашна а города газетий оагIонаш тIа а шерра юпаш я Ленинград лореш хиннача турпалашта пар цIи наькъа дегашкара цIаккха а йоарг ца хилар белгалдоахкхаш оттаду памятник хьалдара ялаш.

Халкъа инициативах хьалдеш да из памятник.

ХIаа, деррига дуне цеп а доаккхаш 900 дийнахьа Ленинград лорар дуне мел латт инька деташка дахаш хургда, советски сага денал. Ленина парте сийлахь-йоккхача гIулакха из тешаме хилар, цхьанна хIамашца а вохаргвоацаш из хилар хьа а хьокхаш. Цузухьа да цу заманна бахаргбарашта отталеча памятникаца селла чIоагIа хьаштдолаш ленинградцаш хилар. хIана аьлча йоккха хало тIиаттача хана Ленинград моастагIчоо кора ца яхийтарий сийле дуне мел латт яхаш хургья.

* * *

Советски Союза духьала оакхарий хьисапе тIом а хьовбаь, шоай стратегически планашка къаьстта моттиг хьежайора Ленинграда гитлеровски инаралаша. Нева яхача хи тIа улла сийлахь-йоккха город цьхкхача мара советски столица Москва дIаццкха лерхIацар цар.

«Большевистски революци хьалхие город, Ленина город из хиларах тарра, Ленинград массаза а хиннай Советий шоллагIа столица. — яхаш яздора гитлеровски инарала Линдемана. — Ленинград хьаьккхаро йохергьа Балтийски форда бассейнера большевистий политически уйлаш, по Малхбузенах дIахоадаетта Советски Союз».

Гитлеровски ставко лийрхIачех, тIом хьайно кхо кIира дахалелья кхьаьхха езаш яр Ленинград.

Ленинграда тIагIертача бIуна керте оттийта Гитлера тIаделлар къьмеса опыт йолаша волча пруссеки инарала-фельдмаршала фон Леебуна. Францера Монжино яха чIоагIале йохаена метте белгалвьннавар из. ХIанз фон Леебу Россе белгалвала везаш вар.

Цул хьалхагIа Европера дукха мехкаш карадехьа хорж-хоржача бIух вIашагIтехача 600 эзар сагакъевоагIача эскара керте а латташ тIанера инарал-фельдмаршал. Машица танкаш, самолеташ, йоккхий топаш яр немцашка. Шоашта новкъа мел нийсденнар хIа а доаккхаш, уж кастта гаргаIертар Ленинградски областа Луган Кингисеппи яхача городашта.

Цхьабакъда, укхаза вIалла парна дага а ца хиннача тайпара чIоагIа духьале йир гитлеровцашта советски эскаро.

Луга яхача города юхе хьалъяь дика оборонительни чIоагIаленаш яр. Сатийнех цхьан хана курортки хинначех цу зIамигача города йистошка моаткъа дийнахьа хала тIемаш лаьттар. Цига дикка кIийха Iовдавалийтор моастагIа. Цхьабакъда, цунга кхы а хьагIабоалабе шортта бIу бар. Шин эскараш юха вIашагIа а дехка, таккхийи самолетийи нерда доакъош тIа а тиха, цхьан меттера вай оборона йохе вIаштIехьдаьлар немецко-фашистски бIуна. Ленинграда оагIорахьа хьайлхар уж.

МоастагIа чакх ца валийта чIоагIаленаш еш бар цу хана Ленинградера иттаж эзараш нах. БIаьш эзараш бар тIема гIулакх Iомадеш. ВIашагIъеллар халкъа ополчене массехк дивизи. Танкаш, йоккхий топаш, кхьдола тIема кхоачамаш хьадеш сацалаза дийнахь а буса а бола беш яр фабрикаши заводаши. «Деррига а фронтага» яхача цхьан уйлаца яхаш яр город.

ТIехьара а сентябрь бетта юхьа фашистски дивизеш Ленинграда гаргакхаьмача шоай хьамсара город лоре гIайтар цига баха беррагa нах.

Города турпала оборона дог а хинна дIаьттар ленинградски партийни организаци. Кхоазткъа процентал дукхагIа коммунисташ фронте бахийтар по. Город лорве дIаьттар Къилбаседа-Малхбузен фронта тIемахойи балтийски фордахойи.

ТIехьагIа шой «Дунен шоллагIча тIема исторе» тIа укх тайпара мукIарло ца дича валанзар гитлеровски инарал К. Типпельскирх.

«Ленинграда говзахьа хинна тIемаш Iалаьмате бирса дар. Города къулбехьарча йистошка дIатIаккхаь, чабар немецки бIу, цхьабакъьаa, цхьанна хIамашца а шиобоалаш боаца ленинградски боллхой а шоашна а болаш юха летача эскараша еш йола духьале Iалаьмате чIоагIа хиларах хийттача тайпара толам баланзар. Низ дIа ца кхачорах иштта мара материка тIара дIабаккха мапазар кертерча дакъа форда гIашлоех латташ дийна, Кронштадт йоарр дукха Ораниенбаума районе а малхбузехьа а 30 километр шоралк 25 километр кIоаргаш долаш йола плацдарм дIа ца хеший лаьтта эрсий бIу а».

Кхоачам ца хулаш юкъагIдисар июль бутт юкъе боддашехьа Ленинграде хила лерхIаш гитлеровски инаралашта дагалаьттараш! Дворцови майдан тIа шоай эскарий торжествени парад ера меттел города штурм ца йича балан зар уж. Цхьан дийнахьа яь а, шин дийнахьа яь а ца Iеш, бIаргчача шин кIира.

26-ча сентябре сайнар гитлеровцаша еш йола фронтальни атакаш. Шоай низ дукха а дукхагIа болабехьа а Iалаьмате доккха зе а хийнте, дукхаз ха а йолкхаш, Ленинграда го барга баьлар уж.

Леебе ка ца ялараx сов сабIарзденнача Гитлера приказ делар «НагахьалI сайна оаш яхаичоа мутIахьа ва со аьнна моастагIчо кхьметтел ше ьаорале а, хIаьта а хьатIаьна йиш яц Ленинградеи пул тIехьагIа Москваи еш йола капитуляци», аьнна.

Еррига шин эгIазвала Ленинграде бахача маьршача нахах а йохийташ гаьнкара еттача йоккхийча топашца город хIалакье болабелар фашисташ.

Къаьст - къаьстача секторашта йийкьар Ленинград. Йоккха топ еттаргйола массе моттиг номер оттаь яр. Номераш оттаь дар «тIема гIорсаншa» цхьаккха гуначьа доаца нах баха цIенош, школаш, больницаш. Кхьметтел вовнойн баряйи йоаккхо яра Института а — хьежорг № 708, деррига дунен тIа йовзаш йолча Эрмитажа а — хьежорг № 9... тIахьожаь яр йоккхий топаш.

Алхха цхьан дийнахьа, 8-ча сентябре, 12 эзар бомба города чутехар немцаша. Цхьан бетта йоккха а зIамига а 11530 цIа яьлар Ленинграде.

Бакъда, уж бандитски налеташ бедхим боапаш-м йисацар. Алхха сентябрь бетта вай сий долча летчикаша йоаль чуайтар моастагIчун 132 самолет. Патронаш кхоачаьача шоай самолеташ моастагIчун самолеташта тIаеттаь летчикаша.

Октябрь бетте а леравушагIа яха баьлар немций, 5—7 километр лакхе гIолла мара тIааха лоархIабацар уж, цу тIа бийсана мара а яхацар.

Нагахьа санна моастагIчун самолеташта духьала хехьа а боаш къовсам лоаттабе таралуш дале, дукха а халагIа дар Ленинграде иттаж километраш гаьна гобаь дIа а оттаь чуетташ йола йоккхий топаш йохе. Октябрь бетта йоккхача топа 7590 пхо города чутехар, хIаьта ноябрь бетта — 11230! (ХIаьта Ленинграда гобаь лаьттача юкъегIа берригаш а 150 эзар совгIа йоккхача топа пхо техар немцаша).

Цхьабакъда, дукха ца говш дыха кхамаьтал а йоалаш контрбатарейни тIом болабир вай артиллеристаша.

ХалагIа дар моцал ла, моцалца къувса, Немецко-фашистски эскара, ца берригача мехках дIахоадаьлар город, Цхьанкхьара а хьатIаехьаш продукташ ецар. ХIаьта городе, цига вахаш хинначa кхо миллион сагал совнагIа, гитлеровцашa дIалийнача юхе гIолла яхача городашкарех юртахкарех байдна хьатIаккхача нидах кхы тIа а ицa миллион саг Iайнавар.

Пхи эзар тонн гаргга хьоари дахари чукхача салдаш аIи тонн лотоо немций вIаштIехьдалар бахьан доаги кхы а дукхагIа халача даьлар бахархой Iалашбелга. Из берригa кхача цIерах баьгар.

Гобаь чулаьцача города ленинградцаши моцалла боабелга — из дар хIанз гитлеровцаш тIашхуаш хинаар. Йоккхий топаш чуеттарах а самолеташца сигалара бомбаш кхувсарах а царна хетар чакхдаланзар! Ленинградцаш сихха Iомабелар цIераш йоае, довраxошта дарбаш де, дохадаь цIеноош цхьалхадаха. Шоай лоIамерча дружинашта дукха добровольцаш юкъебахар—яхо бIаь эзар саг. Из вIалла турпала метташ а хиннабацар немецки инаралаш!

«Ленинградо-м ше дохийтаргза култаш урагIа, — яхаш Iехар Гитлер 8-ча ноябре Мюнхене ше дьача къамаьлаца. — Гайна а гаьза из йохаяза яртьаш. Цхьаннена а могаргдаш из паргIатъяьккха, цхьаннена а могаргедац цунна гонахьа баь го бохабе. Моцалла яла езаргья Ленинграда...».

Цхьабакъда, моцалах мелла доккха зулам дьвнинале а, дукха нах ло боабьбеле а, яхоачаш хиланзар цу нах бувчоа хийттар. Ца боаш чакхбала са а ахо а кхьчар ленинградций!

Сентябрь бетта дена ноябрь беттага кхаччалце йолча юкъагIа пхезза чухнакъа ьыккар наха луш йола маькх. Эттара лоаегIара боарам 20-ча ноябре оттайир: 250 грамм болхлечун кортошках, гIулакхерча наха, берашта, кхыче дезаланта — 125 грамм.

Кораашта хьенхача бедах тара яр из маькх. Цунца доацаш хIама дацар: кахчаи коасташ, вахьарий чкъ, ямьк, каькатa хIамаш, иштта тайп-тайпара кхыйола хIамаш. Цунка темал ду цу бирсача шерашкарча архивни документаша.

Диидалийта йиш яц: маькхи кхыйола продукташи ца хиларал совнагIа, иштта доацаш дар хий, дахча, фаткеи, электричество, болх беш шар транспорт — иштахьа санна ток хуле, цкъ-юкъа трамвий лелар.

Города вахар кIезиг-дукха эттагIа хилар декабрь бовш, Ладожски Iам тIа баьча ша тIа гIолла, «вахара никъ» а билла, цу тIа гIолла кхача тIаккхахьа баьлча. Цу деношка лоаделар дукха бераши къабенна кIалбиса нахи «Доккхача лаьтта» дIабуттила а.

Цхьабакъда, Ленинграде хьахьаш йолча продуктий хIара килограмм Iалаьмате йоккхача халонца яьар. Вола халача хьора ткъаь итт градусага дIакховчача шелало, дарю, хIара машинан соелозаи тIехьа а аьлеша тIара йоккха моттиг чулоаш бомбаш етташ хиннача моастагIий самолеташа.

Города-тIемахочун бирса вахар хоалаш кхы а дукхе ха аьккхир Ленинградо. 1943-ча шера январь бетта блокаде хоадаялица, хIаьта цул тIехьа цхьа шу даьлча цIенъаь из дIаяаккхалие а ла йийзар ер хало.

Цу хана дена 20 шу даьнна!

Нева тIара шоай город моастагIчоа кара ца яхийтара дукха нах боер. Iалаьмате йоккхий халонаш а ла йийзар ленинградций.

Мелла йоккхий халонаш тIаьттаяле а дукха нах байнабале а курача деналах хIанзар ленинградцаш. Фашисташа лийрхIача тайпара, култаш урагIахийтанзар Ленинградо.

Ленинградций денала, царна хаpагIаьнначa турпалча гIулакхех кхы тIатоха хIама доацаш кийса аьлар М. И. Калинина. Города Ленине орден дIалуш по аьлар: «Йалла шек ца воалаш ала йиш я сога Сийлахьйоккхача Ленине городе бахача махкахьдехар санна йола патриотизм хIанзалц хьа дуненна бIаргайовза ц. аьнна».

Город-турпал — из я советски халкъо Ленинградах тилла цIи.

Гитлеровски бIу Ленинграда гаьна бовкхаш вахкабаьча хана еха уллаш яр город: 3 эзар совгIа цIенош дьагадар, 7 эзар цIенош кIезиг-дукха дохадаьдар, 9 эзар цIенош дахчанча мара кхы пайдена доацаш дIадаькхадар. Деррига а дIалоархIача, 5 миллион квадратни метр хиннa ца Iоц дола нах чубаха цIенош дохадаьдар. Из турзаI тIаэттадар предприятешта а. Цхьабакъда, малла йоккха доакъезал тIаэттаяле а ленинградцаш шакбаланзар. ТIом йисте а балалехьа дIадоладир Нева тIара сийлен город юхаметтаоттаяьга. Массехк шу далалехьа меттаоттадар мел хиннар.

Цул тIехьагIа вIалла шина ца доаача масштабех хьалде доладелар гIирсаш. ТIемал тIехьарча шерашка керда хьайир бIарчча районаш: Московски застава къулбехьара квартала, Невски районе Щемиловкех цунах хьанхеташ йола улицаш, ЗIамиген Йоккхен Отте, Лесное кварталаш, Кердач Къаьнеч юрташ, Царех хIанз микрорайонаш оал. Цхьабакъда, царех хIара микрорайон — из керда йоккха город я.

Тхьаь шера хьалийдай шоллагIа Ленинград.

Алхха нах чубаха цIенош хьалдаь Iац. Укх тIеххьарча шин шера Ленина городе хьалгьаь 31 школа, 10 школа-интернат, наха бытовой гIуллакхаш ду 242 предприяти, 154 берий учреждени, 15 больница, 12 поликлиника, Iам заналахь вик ду шин бассейн, 5 кинотеатр, къоначе зрителе театр, керда телецентр, кхыйола учреждениеш. Дунен тIа цхьанна мехка хинна хIима дац иштта сихха вахе куIe цIеноош а културно-бытовой гIирсаш а хьалдир.

ТIемал тIехьарча шерашка хьаттане вIаьхара тIаьоста станци а йолаш В. И. Ленина цIерах йола метрополитен кхьачай городата. Цу метро болх беча деррига наькъий дIоахал 26 километр да. ХIанз метро кхоалагIа линеи шалли латт—из Васильевски гIайре Невски заставаца юзаргья.

ХьалхагIа хиначул хозагIа, паргIатагIа, сийлехьа я тIемал тIехьара Ленинград.

Промышленни центр хиларца, Iалаьмат уйла город хиларца белгалйоалаш массаза а хиннай Ленинград. Кхы а дукхагIа лакхбенаб цун из лоархIам. Кхы а лакхагIа дIаяйзай ленинградски промышленность, къаьстта а цун машиностроени, судостроени, приборостроени, йоккхача а зIамигача а химе индустри санна дола доакъош. Алхха укх дIаладаьча пхе шера а цхьан ахазлег хьанъьнай Ленинградски экономически районе хьаьш йола промышленни продукци.

ХIаьта химически оборудовани укхаза кхи шу хьалха хиначул 12-зза дукхагIа арахеш хIама.

Парте Центральни Комитетоа Советски правительствах шийна тIадиллар кхоачаш а даш, «Кировец» яха ча ниe болча тракторий хьалхара опытни сери кийчъяьлта йистедаьккха йоалаш латт Кировски завода коллектив. Кастта доладургда дукха а уж хьавеш. Хьалъеш латтача электростанцешта 300 эзар киловатт низ бола Iаьмара турбинаш луртьa металлически заводо. Заводагара Красноярски ГЭС-ага дIанхоачаргат цхьацаза 506 эзар киловатт низ бола гидротурбинаш. Цу ГЭС-а кхоаш низ бола турбогенераторш хьаергья «Электросила» яхача заводо.

Эзараш керда машинаш, станокаш, прибораш луртья Ленинграда кхьча заводаша. Балтийски заводерчи камаш дерашкара доккхий керда танкераш кхоачаргда форда флотага, «Ленинграде яь я» яха дешаш тIа а латташ йола машинаши станокаши дIаух дунеи дукхача мехкашка,

Чуйдина къахьегаш, хIама кхолла я вахарпа яхаш я Нева тIара город. Гитлеровски блокада цIенъаь дIаччьиккхача хала дина ткъo шу дузача денна доккхийча къахьегама толамашна накъа йода из. сий долча питерски болхлой класса хоастаме традицеш гIа-гIа сов а йоахаш. Iалаьмате чIогIа хьинар яйдена тIа а яйна. КПСС ЦК декабрьски Пленума исторически решенеш кхоачашъеш ба ленинградцаш.

Еррагача советски городашкна меташаш цхьана коммунизма сийдах гIиpe хьалбеш йоал Ленина город.

Георгий ХОЛОПОВ.
(«Агитатор» № 1, 1964 ш.).

Ленинград блокада йолча деношка.
Невски проспекте артиллерийски йоккхий топаш чуеттача хана.
Б. КУДОЯРОВА сурт. Кердадарий кепа йоазон агентство.

ЯЛХЛАГIА РЕСПУБЛИКАНСКИ...

Хьокхаме чакхдаккха юрташкарча талантaшка хьожилга

Доккхий декхараш латт культурно-просветительни учреждешта хьалхашка. Цар балха керттера чулоацам парте XXII съезде а КПСС Центральни Комитета Пленумий а исторически решенешта шерра пропаганда еш хила беза. Из дара пайде эца безе клубий балха массе формазехи методехи, мажогта дукхагIа юкъеовa еза художественни самодеятельность.

КПСС XXII съезде Никита Сергеевич Хрущева аьлар:

«Халкъа таланташи говзалаши гучаяккара а дегIайоалаяра а шерра никъ хьабеллаш я тIа-тIа шерагIа ирржаш йоагIа художественни самодеятельность. Цхьабакъда, профессиональни искусство дегIайоалае езац яхилга дац из.

Профессиональни коллективаши искусства гIорбьнна болча говзанчийи творчески балхах дIахо йодача хана а шийна хьокхамаш, царца нийсъялара тIакхувш хургья художественни самодеятельность. Шийн аргIанна профессиональни литературеи искусствои йIаькегIа хулгеи тоаяулгеи дукдувла цIаккха лакъаргбоаца хьаст хургба халкъа творчества».

Художественни самодеятельноста деакъашхой (хIаьта уж шерагара шрага дукхагIа а хул) — уж а вожаш сатие агитаторашти пропагандисташи ба, цар художественни дешаца, иллеца советски нах тIахьех коммунизм хьальеш беча боахача балха тIа керда толамаш дахара.

Шийн тайпара, вахар чIоагIдеш йола халкъа искусство вай республике дегIаухаш хилар тешама баькъду художественни самодеятельностага традиционни хьежилга чакхдакаро. Халкъа талантий доккха цIей хул цу хьажерех, цар новкъостел ду наха кхетам балара, халкъашта юкъера интернационални доттагIал чIоагIдара. Иттаж эзараш болча къахьегамхошта художественни самодеятельноста концерташка Iалаьмате боккха духовни а эстетически а тоам хул.

Соахка чакхдаьннача пхелагIча республикански хьажаре дакъа лоацаш хилар художественни самодеятельноста вийхлий 52 эзар довкъашхо, 2554 коллективи кружоки. Республике балхаш беш халкъа театраш, хораш, иллеи хелхарийи ансамблеш я. Царех дуккханешта кулгаллераш общественникаш, самодеятельни искусства энтузиасташ ба. Уж, кулгалхой-общественникаш. республике ши эзарел дукхагIа ба.

ХIанз юрташка чакхдоккхаш да Еррироссийски юртий художественни самодеятельностага хьожилга. Цун керттера декхар да юрташка бахача наьха художественни самодеятельность кхы дIахо а ийелга, самодеятельни искусства деррига тайпаши жанраши дегIайоалаелга, ловзара говзал лакхьелга, дикагIа йолча произведенешца репертуар йIаькегIа елга, самодеятельносте дакъа лацара кхы а эзараш колхозхой, совхозий болхлой, юрташкара интеллигенци юкъеозалга, юрташкарча культура учреждениеш материальни тоелга.

Вай республике хьожилга дIадьоргда укх шера 15-ча декабрга кхаччалца. Идейни художественни боарам лакхе хургболаш хьожилга чакхдакха республика еррига партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама органаш декхарийла вьй парте обкомои республика Министрий Советои.

Общественни организацей вика лаши искусства керт-кертера говзанчаши юкъе а болаш оргкомитет вIашагIъеллай. Художественни самодеятельностана долча новкъостала дукхаa гIулакхаш чакхдаха лаьрхIад республика культура министерства. Художественни самодеятельностана репертуарни листокаш, литературно-музыкальни сборникаш хилийта хьожаргда ткъо, методически указанеш лургья. самодеятельни коллективай кулгалход говзал лакхъяра курсаш вIашагIйохк. Халкъа творчества республикански ШагIа хьае лархI халкъа филармони. хIаьта клубашкеи культура цIеношкеи — кружокаши изобразительни искусства студеши, иштта кхыдараш а.

Самодеятельностага хьожилга кийадара а чакхдахара а радиовещанеи телевиденеи республикански комитето тхоашта новкъостал хар лов тхона. Къаьстта аьлча геттара пайдане да саратовский хьоккамца телевидене гIолла кхьата пандар лакка Iомабу школа вIашагIйоллар. Дика хургдар художественни самодеятельноста кулгалхошта радиошкола хьайийлача, радио чу гIолла иллеш Iомадеш хилча. Дуккхача къахьегамхошта эстетически кхетам балара боккха лоархIам болаш хургйола цу тайпара школаш хьеллара хьинаре дакъа лаца тарлургда вай творчески союзий а, хIаьта иштта музыкальни культурно-просветительни училищай хьехархоий тIеххьарча курсашкарча дешархойи.

Самодеятельностана шоаш деш дола новкъостал шердича бакъахьа дар вай газеташа а (республикански, районни, многотиражкаша). ДукхагIча хана цар кеп а етт хьажар иштта лел дувцаш йола материалаш. Юкъ-юкъе газетеш тIа яраиха мегаргьар иллей текстaш, ноташ, дувцараш, сцена тIа ловзае мегаргйола кхгий произведенеш, иштта кхыдараш.

АйхагIа хила беза городашкарчеи юрташкарчеи культура учреждениешта юкъера бувзам. ДукхагIча хана городерча шефаша юрта а бахе, цига клубе концерташ уеттаду, цунах кхоачам а бийе Iа уж. ДукхагIа опыт йолаш болча городашкарча новкъосташа юрташкарча культурно - просветительни учреждениешта ду новкъостал массе хана а планах а хила деза. ТIаккха мара бокъонца беркат хьадоалаш хургдац из. Цунах хетта белгалдаккха лов сона цхьайолча профсоюзни организацешка вIалла бехказло йоацай ледара ду юрташкарча культура учреждениешта деш дола новкъостал, аьнна.

Профсоюзий обкомашa кхет-наста дищоийт юрташкарча клубашна ду гIулакх алхха колхозхошка кхаьча ца Iеш, совхозий болхлошка а. хьехархошка а, лорашка а, юрта боахама специалисташка а дIакхоачаш хилар. ХIаьта цу категорех болча къахьегамхой культурни хьашташ Iалашделга профсоюзий дукхьалара декхар да. Уж декхарийла я цу гIулакха шоай еррига торонех пайда эца.

ЧIоагIа бехк баккха боагIа профессиональни искусства болхлоехи творчески союзехи. Вахаро ше царна дIатIадилла пар декхар да халкъа таланташта новкъостал делга, цунах духхьала шоай гIулакх лерхIа деза цар, массе хана дагакхаба деза самодеятельность профессиональни искусства резерв хилар.

Художественни самодеятельноста пхелагIа республикански хьажар чакхдаьннача тIехьагIа Нохч-ГIалгIайчен берригача искусстваи литературан болхлошка юрташкарча культура учреждениештеи самодеятельни коллективаштеи шефство лелаяра уж тIа а хьехаш, кхайкарал даьдар республика халкъа артиста А. Хамидова, Нохч-ГIалгIайчен искусствай заслуженни деятела художника Г. Каткова, республика заслуженни артисташа: композитора А. Халебске, балетмейстера Д. Чехрадзе, халкъа оперни театра кулгалхочо В. Соколова, техникий театра режиссера Х. Шаипова, скульптураша И. Бекичева, А. Сафронова, иштта кхы дукхачеша а. Цар аздора:

«Хоровой иллеш доахилга шерра дегIадоаладара, халкъа инструментий оркестраши дукха нах юкъебоагIаш йола халхарий коллективаши вIашагIйохкара йоккхий торонаш я Нохч-ГIалгIай республике. хIана аьлча музыкана, хоровой иллешта, кадайча халхарашта чIоагIа тIера нах ба нохчийи гIалгIайи. Вай, специалисташ, декхарийла да самодеятельни артисташта искусства кIоаргтара гIулакхаш царна дIаIомаде. Оаха тхоай сийлахьа декхар лерхI искусстверчеи литературерчеи тхоай зIамагIа болча новкъосташта цар говзалаш дегIайоалаяра гIо делга. Юрташкарча самодеятельни коллективай шеф а хьехархо а хургья тхох хIараавар. оаха царна дIаIомадергда тхоашта хоир, дIалургья тхоай опыт. дикеи вахар чIоагIдеш йолча искусствацара боккха безам».

Юртий районашкара художественни самодеятельноста доакъашхой чIоагIа гIад а бугаш даьча цу кхайкаралах хьадаьнна беркат, новкъа дале а, башха доадаме дац. ХIанзарчоа кIезига ба самодеятельностана новкъостал деш бола профессиональни искусства викалаш.

Вай мехка дукха моттигаш я театрашеи филармонешеи. алхха шефски новкъостал даь ца Iеш, районашна, йоккхийча юрташка шоай общественни филиалаш хьеелла а. Юрташка бахача наьха культура лакхъяран царна эстетически кхетам баларан геттара дукха къа а хьегаш цу филиалашта кулгал ду искусства опыт йолча деятелаша. Царгара хьокхам эца безар вай артисташа, режиссераша, композитораша, художникаша, писателаша.

Городийи юртийи организацешта юкъе айха цхьа барт ца хилар бахьан долаш хулаш дукха кхоачамбоацараш да культурни шефствацa. Городерча культурни учреждениеи творчески союзийи шефски балха координаци ергйола шийн тайпара штаб хила йиш яр парте горкома идеологически отделах.

МоалагIа вена а ца! воагIарг а ма вей, моллагIа даь а но ца! дорг а мар дий, яхаш, моттигашка, республика районашка багIа беза яхнaга дац из. Мичара, фунагIа дийцача а районийи юртийи организацей инициативах, царна актив юкъеозa, цунна новкъостал де харах тайпа да деррига а. Цу организацей декхар да талант йолаш бола берригa нах (хIаьта уж вайцига дукха а ба) самодеятельни коллективай балавца дакъа лоацаш хулийталга, самодеятельностана шоай говзалаш хьехьокхара эшаш дола материальни хьалаш кьадалга.

Укх шерара хьажар чакхдовлача хана Ленина, партена, Даьхенна машар баьхаце лоаттабеча къовсама, коммунизм хьалъерий гIулакхашта хетаьча дикагIа йолча произведенешца дIаьлий е еза художественни самодеятельноста репертуар. Массанахьа а вIашагIйохка еза, ханнахьа, моттигера гIулакхеш юкъе а доаладеш, алхха клубашка яь ца Iеш, фермашка а, хIаьта бIаьсти хьаьлча кхашкарча станашка а выступленеш ергйоха агитационно-художественни бригадаш.

Художественни самодеятельностага хьожилга хIанз дIадолалуш мера дац. ХIанз а яа я массанахьа а хIара юрта, хIара культурно - просветительни учреждене (нагахьа санна цига уж йоацаш вале) художественни самодеятельноста коллективаш вIашагIйохка, керда программаш кийчъе, къахьегамхошта эстетически кхетем баларе юрташкара илли оалараш, говза дешараш, халхарой, музыканташ юкъыозара.

Юрташкарча художественни самодеятельностага хьожилга лакхкхача идейни, художественни, организационни боарама чакхдовкхилга — иштта да хIанз укх сахьате культура болхлошта а республика общественни организацешта а хьалхашка латта лоархIамерчарех цхьа декхар.

В. ТАТАЕВ,
Нохч - ГIалгIай АССР культура министр.

ШУРА ДУКХАГІА ЯККХАРА ТІАГІЕРТТА КЪАХЬЕГА, ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАШ!

* * * * * * *

ФЕРМАШТА ЛЕРТТІА КУЛГАЛ ДАЦ

1963-ча шера шура яккхарен из паччахьалкхенга йохкарен план кхоачашъяьяц Наьсарен производственни управлене «Ингушский» совхоза шурий-товарни фермай коллективаша. Доккха зе хиниад совхоза из бахьан долаш. Совхна белгалдаьнна хинна кхоачамбоацараш дІадеха а шоай болх лерттІа вІаштІехьбаккха а безаш болча доярнаша хІанз а кхоачашдац шоай декхараш. Гуш дац кердача шера дикагІа толамаш дахара цар дaь хуцамаш, йоаржаьяц социалистически яхь, лоаттабац план кхоачашъяра ира къовсам. Из дара кІезига йоакхо ю фермай заведующеца а бригадираша а.

Кхоабаш болча 429 Іаттах 262 етт хІанз бетташ ба Коригов Махьмад-Гире кулгалдеча кхоалагІча отделене шурий-товарни ферме. Планах 1534 килограмм шура яккха еза укхаза дийнахьа. Вакъда, хьейоаккхар дукха кІезигагІа я— 1050 — 1080 килограмм. ХІаьта денна паччахьалкхенга йохка езар 1260 килограмм шура йолча, йохкар 940—950 килограмм мара яц. ХІанад яз иштта? Фу бахьанаш да шура кІезига яккхара?

Цу хаттара укх тайпара жоп лу ферма заведующе Коригов Махьмад-Гире:

— Ха шийла латтихген доярнаша доахангара цІенъяь шура хьа ца йоаккхилген мара кхы бахьан дац пуи.

— МалагІа доярка е шиа декхар дизза кхоачаш ца дер? — аьнна шийга хаьттача, юхавоал из деша тІара:

— Цу тайпара доярнаш бац тха коллективе...—Бакъда, доярнаша ерригa шура доахангара хье ца йоаккхалга гучадаьккхар, Наьсарен управленера вайтача уполномоченне нов. Кортоева. Доярнай группаш хувца а хувцийташ тІахьожама массехк дийнахьа доахап деттийтача, гучадаьлар, ферма 350—380 килограмм шура дената дукхагІа яккха йиш хилар. Дукха шура а тІакхийттар. Нагахьа санна шурий-товарни ферме хІанз хьагуча латта кхоачамбоацараш дІадоахаре кхы а лакхъдургьяр шура.

Ремонт а ца еш йита цхьа корпус я ферме. Чура тхов а бац пуи е тІера тхов а лерттІа тоабаьбац, цудухьа лов чуух цу чу. Тхов хийра болча пІелт тІа а хьувкхаш йоах нов. Коригова:

— Хьажал шоай, хийца лов чуух помещене чу. хьайбашта шийла я, шура яккхара шелал Іатахьилга хоаш ма дий...

— ХІана битаб оаш тхов дІа ца къовлаш?

—Со заведующелла вайта ну-кха ди яц. Со Іергаацар ремонт ца еш... Бехк тІабитац цо шийна. Бакъда, из ледара хилар бахьан долаш дІа ца доахаш, шура яккхара новкъа а долаш дукха хІамаш да. Ферма ерригача корпусашка рамаш хьа а хьа дийла латт хІара шоллагІен кхоалагІен кор. Шнина багІоба мух чу а хьеккаш латт дукха хьайбаш. Иштта шийла я ерригача помещеней наІараш а. Из вІалла новкъа дац хьайбашта, цудухьа цар шура кІезиг а ергьяц, йоах нов. Коригова.

Ерригача корпусашка хьежаш чакхдаьлча наггахьа мара дац хьайбана хьалхашка тух. ВІалла а дацар тух коллективе дикагІа лоархІаш болча доярнаша Белхиева Тамараси Кондрачук Евдокияси гІулакх деча доахана хьалхашка.

Тхо ферме кхаьчача хина доярнаш чубахабар, ше дезаш балхаш доллаше а. Масала, нарнаш бІеха хилларах дукха хьаІайна тІехьухаш леттар хий, кхош а доахкаш бІеха дар хьайбаш.

Телхаю укхаза хьайбаш кхабара оттаь рационга балха ден распорядокн. Оза а на озаш хетаргахьа чел силос, геттара кІезига лу йол. «Цкъазза луш пхьапна шола силос лу оаха хІара Іатта, хьаеча йол а хьа, — йоах дежурни доярка.

Доярнаштен бежа Іуштен лаьрхІа оттаьча распорядка тІа хьаьь да: делкъел тІехьагІа сахьат даьлча хьайбаш арадаха а царна хий моладе а деза, цул тІехьагІа доакъар дулл, тІаккха ферма доярнашен бежа Іушеи зоовет-делор Іомнку. Бакъда, делкъал тІехьагІа шоллагІа сахьат долалелча а хьабаьхна бацар доярнаш. Кхоачаш ца еш йисар цу дийнахьа из пункт...

Совхоза шоллагІча отделене шурий-товарни ферме кхы а лехарагІа латт шура яккхара гІулакхаш. Шийла я хьайбаш чудоахка базаш. Чура тхов бац, хІаьта тІерча тхоьнах а хийна лоа чуух. Доахания даьча кІалхьарцара бийсан ша бу, хьайбаш эга а деш, оза а дена латт, чам боацаш юъ цар силос ша баь хилар бахьан долаш. Иштта тІорабаь хул хьабахьаш бола барда, хІаьта йол-м бетта шозза а лац доаханна, йоах доярнаша, цудухьа кІезига лу шура а.

15—18 километр гаьнара къахкухьандаь ша бу силосах. Дукха йол из хьайбаша ца а юаш. Цу гІулакха вІалла а сагота йолцоа тара вац ферма заведующи Коригов Умат-Гяри. «Аз фу дергда цу силосе, ша бошабе йиш йий са?» — йоах цо. Шоай низаца ферме хьае йиш яр силос Іанарца йІоахъеш а кхыдола гІожа доакъар тоадеш я йола установка, цунна эшар цистерна мара яц. Бакъда дог ца лазаш хилча цхьаккха а дулац.

Совхоза цхьоалагІча отделене ферма коллектива кулгалдеш ва 66 шу даьнна къоано, Советски Іаьдал бахьан долаш кІайча моастагІех деналца, майра лийта цІе партизан — Яндиев ТІуруш. Ши бутт совгІа хь мара яьнаяц из ферма заведующелла вайта. Бакъда, цу лоацача хана дукха хуцамаш даьд цо, эргадьхад ферма гІулакхаш. Белггала товденнад хІанз хьайбаш. Укхаза телхаяц хьайбаш кхабара оттаь рацион, иштта хьайбаех дог а лазаш лерттІа гІулакх ду царга хьежаш болча Кортоенгlара Махьмада, Ахьмада, Бахьауддина, Якъуба, Іайшета, Аниса, Хашиев Османа, Шовхалов Іалауддина. Де дезар хаьнахьа белгал а даьнхе хьехар деш гІо ду царна Яндиев ТІуруша.

«СЕРДАЛО» газета рейдови бригада: Н. ПЕШХОЕВА—шоллагІча отделене шурий-товарни ферма доярка; З. ГАНДАЛОЕВ—«Ингушский» совхоза комсомольски организаце секретарь; М. КОРТОЕВ—Наьсарен производственни управлене инспектор-организатор; Ам. ПЛИЕВ—«Сердало» газета белхло.

ХІанзарчоа хабараш мара хІама дац

Фермера арв а даьла декабрь бутт чакхбоаллаш кердача коровнике дІадигар Сунженски производственни управлене Ленина цІерахча колхоза доахан. 200 бежан чудоллал мара моттиг йоацашехьа а, 320 етта шинари дер дІадигараш. Сенхаташ кастта гучадаьлар. «Елочка» болх бе йолаелар, цхьабакъда, доахан дийттачул тІехьагІа нйнаш дила эттача цІала чуувзарг хьал а йиза канализация йикъар. Лостам болча оагІорахьа коровнике чудоладелар хий, доахан деттача хана доярнаш хила безача траншеяшка эттар из. Из хий цигара дІалаккха лаьрхІа автомашина оттае йикъар... Цунца «чанхбьь ер» «елочка» болх.

«Елочка» болх ца белга «дицдаль» деннача гІолла цхьаькха гучадаьлар: доаханаа сов гетта хиларах генга кхоачаш кола эттар. хІаьта тІаккха йоккха шелал а ена, ахера санка чІоагІьелар кола. Цу хана доярнаша «дІа ца деккаш кертамукъа леладу доахан» яха дешаш хийца а хийца. «Да воацаш леладу доахан», аьнна цІа тиллар царех. Цул тІехьагІа сихдаь хьалхагІа шоаш хиннача ферме юхадигар доахан.

Кийчо яьза йолча кердача коровнике доахан дІадигарах колхоза доккха зе даьлар. ХьалхагІа шоаш хиннача юхадоаладьчул тІехьагІа дийнахь-бус доахана луш йола шура 606 килограмм тІаккхийтар. Ерригa а 18 тонн гаргга шура йовр хул цунах. Тамаш йий тІаккха паччахьалкхенга шура йохкара план ферм кхоачаш ца яр?

Из хьисап доацаш даь хІама тахан а тІехь Іетташ да. ЛерттІа ремонт яьза йолча помещенешка доахкаде дезаш хилар детта доахан. Къаьстта вовча хьал тІа я комсомольско-кагирхой ферма. Хийца мух чакх а бувлаш йолча шийлача метте доахк доахан. Доакъар рапицнах лаьрхІачул дукхагІа аш шийлача доахкача доаханна. Доахания дехка гІожа доакъар пайданагІа хургдолчча тайпара кийч а деш дехкилга вІаштІехьдаьккхадац хІанз дукха ха йоаццаш кхоалагІча ферма заведующелла хьожаьча Асеев Адама. Из болх вІаштІехьбаккхара мел эшар долаш да, цхьабакъда, хІанзарчоа хабараш дувцилга мара кхы деш хІама дац.

ХІанз-м шура яккхара дахьке кердача шерара декхараш а белгалдоаха ха я, цхьабакъда. доярнашта хІанз а хац дІадахача 1963-ча шера шоаш баьча балхах хьахиннар фуд. Январа бутт юкъебалача хана а къаьст-къаьстача группе совхча мел шура яьккхай «лаьрхІа ваьннавац» учетчик. ТІаккха фу дувцаргда семилетка шоллагІча шера декхарех. Цхьаь-цхьан доярнаи а кхыметтел ферма заведующена шийна а вІалла фуй а хац карбамид яхар.

ПхелагІча, ялхалгІча, ворхІалгІча январе, бaрт бича санна моакa кхухьаь колхоза кхоккхе машин еха дІа а этта, моака доацаш йисар ферма. Из бахьан долаш вахка цхьан комсомольско-кагирхой ферме а 140 килограмм совгІа чукхахьа ьылар дийнахь-бус йоаккха шура.

ХІаьта колхоза правлене хІанз а тІехь лувцаш хабараш да шура яккхара хьалхе мел декхар тІаьхь мегаргйа, мел шура йохка низ кхоачаргба вай паччахьалкхенга, кхашЦхьабакъда, уж даьсса хабараш дувцарах-м доахана луш йола шура тІаккхетаргьац. Хьисап доацаш доахан кхычахьа дІаэнгарах даьнна зе а меттаоттаргдолча тайпара тоабе безаш болх, йиш мел яр де деза шура алсамъяккхара.

Чаме а дикагІа деІах дІалеттаргдоаш а хургдолча тайпара кийчдеш гІожа доакъар лехилга, карбамид доакъара юкъейоаллаелга, хьайбаш леладерашта юкъе, фермашна а доахкаш, бокъонца социалистически яхь йоаржаелга — иштта да Іалаьмате сиза кхоачешде а дезеш хьалхашке латта декхараш.

Иштта мара кхоачашдулургдац кердача шера хьалхашка летта доккха а сийлахьа а декхараш.

М. ДЫКОВ.

ИШТТА «ГІУЛАКХ» ДАЦ ДОАХАННА

ДІАДАХАЧА шера ноябра бутт болабенначa хана Шаьла производственни управлене «Джалка» яхача совхоза кхоалагІча отделене кхьчар толашагІа долча симменталь-ски фух дола 500 Іаса. Хьалха дахкаьча хана хІара фуражни Іаттагара укхаза яккха дерхІ деннея бийсаннея юкъера лаьрхІача 14 килограмм шура, хІаьта дІако йолча хана — 20 килограмм. Цу тайппара племенной хиннай цу отделене ферма.

Цхьабакъда, Іаьсашта Іан кийчо яра гІулакх дика вІаштІехьа дац укхаза.

Производственни управлене специалисташен «Джалка» совхоза кулгалхошек а йоаггІача тайпара терко ца дикагІча фух дола дукха доахан леладеш йолча цу ферма. Доахана во эаш бола аьта гІадамий скъа еІІегІаш а укхаза доаханна телариш. «Тха ферме а дика меша хьажкІий силос, цхьабакъда, оаха хІанз кхою яз»—йоах ферма заведующе нов. Садаева. Фермера йол а дика йоацаш, вер а ена я, хІаьта хьайбаша дика юаш а яц. Хьайбаша геттара дика бу, жом. Цхьабакъда, телхар хІама дац из хан-ханнахьа тІа ца кхахьар мара.

Фермана хьожаьй цхьа автомашина, трактор, ши гІудалкх, цхьабакъда, хьайбаша Іа доаккхача моттигашка доакъараш тІаоза кхоеш яц изаал транспорт.

Ферме хІара хьайбанна дийнахьа йоагІар шоай томараш а тІехьа ахьача хьажкІий 500 грамм я. ХІаьта уж концентраташ а наг-нагахьа мара кхачац хьайбашка.

Долче, фермерча хьайбашка кхоачамхилал доакъарий единицаш кхачац, хІаьта из а ший аргІанна доахан тоадалара Іатакъаш да.

Доахан дажа доладенцах племенной ферме, хІаьта Іодаь Іаьсий чудохка цхьаккха моттиг яц. Хьалха даь Іаьсий шин оагилга чу доахк, доахан долча дІачуводача, шик мух вІаштІехьекхача моттиге.

Племенкой доахан чудоахка отараш дерригаш а дац дІоахдаь. Кораштa кизгаш тоханза а хьалхара корпус. «Февраль бетта дикка дукхагІа дахаргда тха доахан, — йоах бригадира, — цхьабакъда, оахош уж чу мича доххаргда хоаш вац со».

Доахан дежкаш моттиг а яц ферме.

Уж кхоачамбоацараш дІадахара тІахьожам оттабе беза доакъараш дІа миштта ухийт хьожаш, хьажа деза рационах оттадаь дерриге доакъараш хьайбашка дІакхачийтарга.

Нагахьа санна укх гаргарча хана уж гучаьна дола кхоачамбоацараш дІа ца доахе, зулам даргдолаш нийсалла тарлу гІулакх. ДІахо бокха а хала а болх бе безаш ба ферма хьайбаш леладераш племенной доахана продуктивность лакхъяра. Доахан а дерригa Іаьсий а ца долийташ, дика Іангара дахар — из да хІанз ферма коллективо къовсам лоаттабе безаш дола хьерттера декхар.

Цхьабакъда, новкъа дале а, совхозен ферман кулгалхоша кІезига йоакхо ю цу гІулакха, а йоаггІача тайпара терко яц ферма. Из бахьан долаш Іедаьча хьалхерча дениошке а деза шелалла лазараш хила доладелла Іаьсашта.

Кхетадеш да ферме гІулакх цу тайпара латтеш хилча, яккха лаьрхІа шура йоаккхарг ма йий аьнна дог деха дезаш ца хилар.

К. ОСМАНОВ.

ТОРОНАШ Я

ВІаьш евараш фуаш, дукха центнераш оалхазарий дулх декар соакна дукха езача Даьхенна Щелковски производственни управлене Ленина цІерахча колхоза оалхазараш леладераша.

Цхьабакъда, оалхазараш леладара гІуланн доваш волчоа ховш да дукха фуашн кІаьда а дарбане а кхача куле оалхазарий дулхи даккхара лоаттабу къовсам кІориграш хьалкхеяргара дІабола. Душ килар. КІоригаш кхоаба ши моттиг я колхозе. Цкъара 5 эзар кІориг хаба йиш йолаш я цирех хІара моттиг. Долче, боахамга торе я шозза кхееш хилча шера 20 эзар кІориг хьалкхее.

КПСС Центральни Комитета феврале хургйолча Пленума сийленца вакъа дахара къахьегама вахте а этта колхозе гІишлонхошей электрикашен дош деннад кІоригаш къатІавцара помещенеш 5-ча феврале кийчъяьяха. Балхах дика вамаьхал а йоалаш къахьегама вахта сийлеца дІехьош ба плотникаш Андрей Григорьевич Еремченко, Юрий Кузьмич Максименко, электрикаш Асултан Исаков, Алексей Варвавинов, иштта дукха кхыбараш а. Корий рамаш, наІараш тоаеш, кІоригаш чуехкаргйола оагилгаш деш ба плотникаш, чунйнил кораштa кизгаш тохаш ва Семен Иванович Путилин.

Цхьабакъда, къаьстта дукха балхаш да электрикашта тІалаттараш. КІоригаш чуйовккаргйолча хІара моттига 45 электрозонт хьаде, уж дІаоттаде, электросетах уж дІахоттa деза цар. 15 щит хІаиале а хьаль баьнаб электрикаш, юхейисараш ши кІира далалехьа хьалъяьйоахаргья.

— Гулдеш дола фуаш алсамдахара лоаттабаь ца Іеш, дукха а дарегІа а оалхазарий дулх даккхара къовсам лоаттабеш хургба укх шера колхоза оалхазараш леладераш, — йоах юртбоахама артела председатела Семен Максимович Малыхина. — Оаха шеко йоацаш кхоачашдергда оахош тховешта хьалхашка оттадаь из декхар.

М. ТКАЧЕНКО.

БОЛХ ТОАЛУШ ЛАТТ

ДУКХА шура луча красностепной фух бола фуражни етт 870 совгІа ба Грозненски производственни колхозно-совхозни управлене І-ча Мая цІерахча колхоза шурий-товарни ферме Іулця. Соахка моша доакъар кІезига хилар бахьан долаш доахан дизз долаш Іангара лаха вІаштІехьдалахар цу боахама, хІаьта цудухьа шура яккхара план кхоачаш ца еш йисар шурий ферма. Кхыметтел Саламатина Нина санна болча хьалха леттача доярнаш а планах яккха еза шура 2467 килограмм йоча метте 2265 килограмм мара яккхаяза.

Шурий боахамера гІулакхаш иштта вовча хьала тІа хиларо оарцагІъяьккхар І-ча Мая цІерахча колхоза партнома правлении. Цкъа, цхьана заседании хиннача хана, колхоза коммунисташен правлене членашен фермана кулгалдерта чІоагІде лаьрхІар. Цига заведующелла опыт йола кулгалхон организатори, КПСС Нохч-ГІалгІай обкома членалла кандидат вола коммунист Мальченко Алексей Иванович а вохийташ.

Керда кулгалхо веначул тІехьагІа фермера гІулакхаш тоадала доладелар.

Алексей Ивановича эггара хьалха дайза а дейза, хьагучадаьхар шура кІезига яхара бахьанаш. Царех цаІ хинна хиннад дегІах латаш йола белок йоалла доакъараш доаханна уттаьча рационa юкъе ца хилар. Из дош колхоза кулгалхоштен специалисташтен дуаца оттадир Мальченкос.

Колхоза правлене, шоашка мел доакъараш да цІаьхха лархІа а лаьрхІа, соцам бир доакъарий рацион шерье а белокий дукхалген кІезигалген хьежжа доакъараш нийсде а.

ХІанз денцен бийсанцен Іатта лу 2 килограмм йол, 6 килограмм маькха чa, 25 килограмм хьажкІий силос, 40 килограмм барда. хІара аькхача килограмм шурийна лоархІаш генарий жмыха 200 грамм, хІаьта царех хул 11 доакъарий единицех 950—1000 граммага кхоачаш дегІах латаш йола протеини.

Дукха а дикагІа хиний доярнай скотникий дисциплина. Нагахьа санна хьалхагІа доярнаш балха тІехьабувлаш а кхыметтел вІалла балха ца боагІаш а моттигаш хинналe, хІанз цу тайпара моттигаш нийслац ферме. Бокъонца ден распорядокага хьежжа кхоаб доахан.

Доахан дикагІа кхабар а царна гІулакх дикагІа дар а бахьан долаш тІеттаяла йолаелар шура. Нагахьа санна январь бетта хьалхарча денош ерригача колхозе юкъера лаьрхІача хІара денней бусн йоаккхаш хинна шура 2700—2750 килограмм хинналe, укх тІеххьарча деношка дикка тІеттаяла йолаелар из—20 январе 600 килограмм тІа а кхийтта, из хилар 3,9 процент хьаьна а йолаш 3350 килограмм.

Бригадираша новкъостаща Лопуховаси Отделеиаси учет сов дика вІаштІехьаккхаро йиш хуайт хІара денна доярнай балха итогаш а а цун результаташ хьокхамий доска тІа дІаязъе а. ХІаьта хьалхаяьннача доярнана цІе вьинел лу.

Ерригача фермана деш дола кулгах тоадаро хьайбаш леладерашна йиш хиннтай болх тоабе.

И. ГОЛУБЕНКО.

Грозненски производственни колхозно-совхозни управлене партнома инспектор-парторганизатор.

ПРОДУКТАШ СОВЪЯХАРА

1963 шера климатически хьалаш дика доацашехьа а башха-дика котале яьккхар Наьсарен ахархоша. Планах паччахьалкхенна 23.500 тонн ялат дІадала дезаш хиннача метте дІаденнад 29.000 тонн совгІа. Паччахьалкхенна баьца дaараш дІадалара план тІехкхоачашъяьй. Баьца даараш кхеларга дІабоза мах 2-зза совгІа лохбаьб, ялат даккхарга бодар — 2-зза гартта. Боахамаша шоашта бизза кхоачамбаьб дІадувча фуца, доаханна фуъ кийчбаьб. Массехк эзар центнер хьажкІаш енай Грозненски Урус-Мартанен производственни управленей боахамашта. ТІеххоачашъяьй шекара свекла паччахьалкхенна дІалара план а.

Уж толамаш даьхаа чоалханерча ха - оттаме хьалашка, хьалха латта агротехника юкъеккхахьер бахьан долаш. Уж толамаш — тха юртa боахама дукххача говзанчаша, механизировании звеноша шоай хьнар ца кхеделш къахьегарах хьахиннар. Из да тха агрономийн бригадирийя — Мальсагов Османа, Кодзоев Бахьауддина, Хидриев Саварбина, Даурбеков Яхьяй, Беков Марнжана, дукххача кхычар говзал лацкъаларах хьахиннар.

Тхона тхоай опытага гІолла хайнад минеральни удобренеша боахама мел пайда лу. Наьсарен производственни управлене совхозий а колхозий а кулгалхошен специалисташен лаьрхІад 1500 гектара тІа гурахьа дІадийнача ялаташта 1964 шера удобренешна подкормка е.

1964 шера 15 январе кхачалца подкормка яьй 9800 гектара тІа гурахьа дІадийнача ялаташта. Хьаккхьчача 3234 тонн удобренеех кхашка тессай 2100 тонн.

Гурахьа ялат дийнача кхашка удобренеш товсара болх дика вІаштІехьбаьккхаб «Ингушский» совхозе. Хьаккхьчача 1077 тонн минеральни удобренеех кхашка дІатайсай 902 тонн. Подкормка яьй 3534 гектара тІа дІадийнача гурахь ялаташта. Лаьтташ миштад а хІара кхайна мел удобренеш эш а хьожаш етт удобренеш. Масала, хІара гектара тІа 1 — 1,5—2,5 центнер аммиачни селитри суперфосфатa йолаш ет минеральни удобренеш.

Из болх во вІаштІехьбаьккхабац «Октябра 40 шу» яхача совхозе а. Гурахьа дувна ялаташта подкормка яра гІулакх хьалха тІехьаьосаш яр из совхоз, цхьабакъда, хІанз дикка хьалхаьнийнай из. Совхозе не хьанйцача 557 тонн минеральни удобренеех кхашка тайсай 548 тонн, подкормка яьй 2000 совгІча гектара тІа гурахьа дийнача ялаташта. Цхьабакъда, цу совхозе хІанз а дукха я къаьнара, гурахьа дийнача ялатий вегетаци йолалалехьа подкормка а яьІаяка езаш йола удобренеш. Уж удобренеш сихагІа кхашка товсара де дезар деш ба совхоза кулгалхой.

Цу боахамаша пайха из шоашка йолаш мел йолча техниках, туковн сеялкаех, кхотессаргех, тракторни гІудалкхех, звенах.

Кхашка минеральни удобренеш товсара гІулакх геттара во латт гурахьа дийнача ялатех подкормка яьзд хІанз а 700 гектар йисача а ше хьанйцача 1600 тонн удобренеех 110 тонн мара дІатесса ялаяза йолча а «Кавказ» яхача колхозе. ХІанз колхозе гурахьа дийнача ялаташта подкормка еш я самолет.

М. ГАГИЕВ.

Наьсарен производственни управлене верттера агроном.

*

СТАВРОПОЛЬСКИ КРАЙ. Тайп-тайпара я резинотехнически изделей Черкесски заводо арахеца продукци — проводник шкиваш, резинотканеви пхьошаш, оахийтара гІоздараш, бурув деттача установкай оагаалаш, иштта кхыйраш. Предприяте хьаю хІамаш геттара чІоагІа вакъа йоалаш я станоцаши прибораши хьеча, юртбоахама машинаш еча.

Эзар гертга тайпа хІамаш я ерригаш а заводо хьераш. Дика къахьегама толамош я даьха дІадоладаьд хьалха латтача предприяте керда шу: хьалха дІабaрача 12 бетта планад совнагІа бІадик вадоаш сомий махьа продукци арахийцад.

СУРТА ТІА: резинотканеви пхьошаш деш йоалл машин. Цо уж ениех 4 эзар араха.

В. Турбина сурт.

ТАСС фотохроника.

*

Сийлахь-боккха Даьl-махка тІом лаьттача хьача шерашка дІрдоладелар из турпале гІулакх. Оха — Комсомольск-на-Амуре яхача городанта шегІо нефтепровод йоала лаьрхІар цу бирсача хана. Тайгерча ушалашца, даранца, йоккхача шелалца, чакхбувлаш хьекхача мекаца къовсам а лоаттабеш, дІадолаелар доккхий балхаш. Долчча тайпара аьлча, цу турпала деноех, Татарски проливах тІех а баьнна, йоккха мехкдаьтта бахьанне лоаттабеча къовсаме вотбаьннача вахах аьъаь е «Москвана гаьнна» яхача Ажаев Василе романо оагІонаш.

ХІанз, тхьо шу даьнначул тІехьагІа, ша а трасса тІа баьлар гІишлонхой. Турпала къахьегам дІадехьош ба. Нефтепровода хьалхарча таьха удлун гІолла бІарг ма кхеачо дола шоллагІча турбай тава...

ТоІІаь изоляци тІа а хьерча тай тессача санна нийса яха нефтепровода турбаш. Изоляци миштай хьожаш йоала техник-лаборант комсомолка Валентина Горбунова.

Газопровод Горький — Череповец юлаш а хиннай Валентина, хІаьта хІанз, хала яле а, цІаккха йицлургйоацача трасса гаьнарча Малйоие болх беш я из.

Н. Суровцева сурт.

ТАСС фотохроника.

КЕРДА ЦЕХ

Ермоловски элеваторе хьалъяьй томатиш чакхйоаха керда цех. Аьта томаташ ялатех хьакъестача хІамаех, жмыхах, тухах, мелах теххача башха-дика комбинированни доакъар хул доаханцешенен.

Кхаь бетта чухь кердача цехо хьайбай боахама гІулакха кийчдергда 1800 тонн комбинированни доакъараш.

Цехе оттаьй томаташ ахка пхиъ дробилка, дозатораш, смесителаш, автотаразаш. Цехе керда оборудовани вІашагІйоллаеа дика къахьийгар слесараша Сагарбиева, Тамлова, Кузнецова, Висаитова.

В. КОНСТАНТИНОВ.

«СЕРДАЛО»

3-гІа оагІ. 28 январь, 1964 шу.

ИНДИЙСКИ БОЛХЛОЙ ВАХАРИ КЪОВСАМИ

ДIадахача шера сентябрь бетта цхьан дийнахьа Дели юккъе латтIача Инде парламент чуйолча цIеношта хьалхашка гучаьлир йоккха йоаца, гобаьккха ягIаш гонн марси тIадоалла тов бесса байракхилгаш а йолаш йола трибуна. Дукхача сахьаташка цIаккха ца хадаш цунна уллув гIолла тIехийлар мехка тайп-тайпарча штаташкара баьхкача нахьа колоннаш. Цу йоккхача манифестаце дакъа лоацаш барий цIерах профсоюза делегаце парламентага дIаелар цул хьалхагIа мехка массе миIинге гIолла чакх а яьнна, 10 миллион совгIа подпись гулъяь йола, къахьегамхой вахара бокъонаш лорьяра харти.

Ишта я индийски пролетариата къовсама сий долча летописа юкъера аллха цхьа оагIув. Ший лоIам баккхар духьа лоаттабеча къовсама керттера хало ший кIан тIа нйца йолча болхлой классо хIанз кхы дIахо а къовсам лоаттабу, къаман-кортамукъалеи революце дерригдемократически дехьараш кхоачешдар духьа. Ший лоIам тIа яьнначa шерашка Инде промышлении пролетариат 4 — 5 миллион сагагара 8 миллион сагага кхоачаш дукхагIа хиннай. Болхлой класса 1/4 дакъа паччахьалкхен сектора предприятешка болх беш да. 1,5 миллион гаргга волча саго къахьег плантацешка.

IаьдалIа керте латтараш дукхагIча дакъе империализмана духьалара къаман буржуазе гIозараш хиларца шоай тайпара долча Инде хьалашка паччахьалкхено чакхдоахача прогрессивни оамалехьарча дукхача гIулакхашта тIехьа латт болхлой класс: паччахьалкхен сектор чIоагIъяра, мехка индустриализаци яра, аграрни реформаш чакхъяхара, кооперацеш яккара, и кх. дI. Цунца цхьана къахьегамхоша шерра пайда эц классови къовсама традиционни формаех.

Ший лоIаме а йолаш Инди дегIаяхача ялхайтта шера юкъера ха белгалъяьннай стачечни болам тIа-тIа боккхагIа хулаш хьабарца. Аллха 1950-чен 1960-чен шерашта юкъерча хана забастовкай хьовсаме дакъа лаьцар 7,8 миллион саг совгIа болча къахьегамхоша.

ДIахорча шерашка кхы низ лаьгI ца болийташ къовсам лоаттабьб индийски пролетариато ший вахара бокъонаш, демократимашар бахьан долаш. 1961 шу доладенначa юххье забастовка йир Малхбузен Бенгалерча джутови плантацашка къахьегача 200 эзар юртбоахаме болхлочо, 1962 шера июнь бетта Делерча 35 эзар гIишлонхочо яьча забастовко юкъахдаьккар городера дерригаш а хIанз дац аьнна дола гIишлоний балхаш. ВIаррчача 1963 шера машари нейтралитети лораеш йоккхий политически выступленеш йир индийски къахьегамхоша.

ЧIоаггIа лаьттача классови къовсамашка демократически бокъонаш яхара даькъе юххьанцара лоархIаме коталонаш яьхар индийски пролетариато. Законаца чIоагI а деш 8 сахьата балха ди оттадаьд, хIара шера алапеш а долаш отпускаш телара система юкъейоалаьй, товеннай къахьегама кхерамален техника, боарам оттабаьб кхалиьхен берийи къахьегама еча эксплуатацена.

Доккхий хувцамаш хиннад Инди колони йолча хана вIалла йоацаш хиннача социальни страховане дакъе. Паччахьалкхен страховане хьакъехьара закон формалина хIара бетта 400 рупел дукхагIа ца эцача, оттабаьча къахьегамхошта доагIаш да. Законо оттадаьд цамогаш хилча, берах йолаш бер даьчул тIехьагIен пособеш телга, предприятешка балха болаш хатар хиина байнача болхлоех бисача исташтеи бошшен пособеш телга, мах боацаш медицински новкъостал делга, хIаьта балхара дIаваьккхача — выходной пособи телга а.

Цхьабакъда, 1952 шера деиз арадаьнна социальни страховане хьакъехьара закон хIанз а дизза чакхдаккханза да. Страховане системо хIанз укх сахьата чулаьцар мехка 112 городера 1,6 миллион болхло мара вац. Страховой кооперацe административни кулгалдеча 39 голосах 5 мара иц болхлой. Геттара во вIаштIехьдаьккхад медицински гIулакх делга. Страховой фонде болхлоша дIачутелаш йола взносаш (алапех 2,5 процент гаргга) шозза дукхагIа я предпринимателаша теларел, закона юххьанцарча схемах предпринимателаша болхлошачул 1,8-зза дукхагIа тела езаш хиннаболлашехьа а. «Страховании яь бола болхлой пособешца бизза Iалашбергболаш страховой система массе оагIорахьара тоалга хьадеха деза, ха хьатIанхаьчай», аьлар Ерригиндийски профсоюзий конгресса генеральни секретара Денге.

Инде болхлой болама цIенхаштта карагIдаьнна хIама да алапе минимумах дола закон тIаэцийтар. Цунна юкъе довгIа кIезигагIа мах телаш дола юрта боахама плантацешка хьоар доаккхача, даьтта доаккхача, лак деча, цIенкий тоачеча промышленноста кагийча предприятешка болх беш дола пролетариата дакъа. Шоай хьаштдар де йиш йоацаш предпринимателаш юхакъовл законо, цар баьча балхах оттаьча ставкаех мах тела (бетта 50 рупел дукхагIа доацаш), хIара кIирах цхьа ди мукъа тела, хIаьта балха хиннал совгIча сахьаташка баьча балхах шолхонца мах тела уж чIоагIа декхарийла а деш. Закона тIа йоах, закона положенеш телхаеш болча предприятеи дьынта 500 рупега кхаччалца гIод тоха е ялх беттага кхаччалца кабахта бахка суд е йиш я царна.

Инде къахьегамхоша лоархIамера коталонаш яьхай шоай вахара бокъонаш бахьан долаш лоаттабена къовсаме. Цхьабакъда, цар экономически гIулакхаш бIарчча хьанийцача Iалаьмате халача хьала тIа да хIанз а. Юрта боахаме цах сов дукха Iаро, дукха ахархой къийбалеро, юрташка баха нах тIа-тIа дукхагIа городашка чутетталуш хиларо хьалу промышленноста чулаца низ боаца доккха къахьегама эскар. Из бахьан долаш хьабе болх вIалла боапашн кIезиг-дукха мара боацаши 15 миллион совгIа саг ва мехка. «Мехка тIа-тIа дукхагIа Iовш латта хьабе болх боаца нах, — белгалдоахар Къаман Конгресс яхача доал деча парте «АИКК экономик ревью» яхача органо, — кхы а дукхагIа хулаш латташ санна хет. Болх къувсаш духхьал латаш латт нах».

Къахьегама законодательства дакъе индийски пролетариата лоархIамера хIамаш карагIдаьнна доллашехьа а, цун алапе реальни боарам Инди ший лоIаме яьннача шерашка лоалама хувцабеннабац. «Ши пятилетка чакхъяьккхачул тIехьагIа, — йовхар Ерригиндийски профсоюзий конгресса съезде, — шоллагIа дунен тIом болабалале хьалхагIа хиннар миссел мара реальни алапи дац вай мехка болхлой. Цо тешел ду, мехка тIа-тIа дукхагIча боараме хьадеш латтача руакъаех керттера дакъа эксплуататорски классаша шоашта чукххухьаш хилара».

Бокъонца бакъда, вIаммига мара йоацача боккхийча капиталистий группана бе снхха доккхий руакъаш Iовш хилар. Индийски экономиста Субрамани Менона «Каман доход» (Дели, 1962 ш.) яхача балха тIа хьагойт, Татий группо тIахьожам лоаттабеча компанеи активашкара дерригахча 2,9 миллиард рупега дIакхоачаш, Бирла — 2,9 миллиард рупий, Мартин Берн — 880 миллион рупий, Далмия-Джайн — 500 миллион рупий хиларах. Уж руакъаш дегIаух къахьегамхошта эксплуатаци чIоагIагIа яра чотах.

Капиталистически отношенеш дегIаахар къахьегаман капиталаи юкъера вIашдухьаленаш чIоагIъяларца дувзадenna да. Цхьабакъда, болхлой болам дIахо дегIабара новкъарле ю дукхача фактораша, эггара хьалхарча агIанна из екъаенна хиларо, тхьоера дене къамаш декъаленна хиларо, хагий буржуазии ахархой психологи чIоагIъяларо, и. кх. дI.

Инди ший лоIам тIа яьннaчул тIехьагIа гуш да профессиональни организацеш а еш вIашагIбетталалара чIоагIа тIаккхуш къахьегамхой хилар. Мохк ший лоIаме дегIаухача аллха хьалхарча итт шера лаьрхIа профсоюзаша дназза дукхагIа хиннай, хIаьта профсоюзий членаш шозза хIанз хиннабац аьнна дукхагIа хиннаб. Цхьабакъда, дукха а дукхагIа йола профсоюзаш — уж дукхагIъяраш дукхача хьале массехк саг мара юкъе воаца кагийи хIезига низ болеи организацеш я. «Трейд юнион рекорд» яхача бюллетена даннеех 10045 совгIа йолча профессиональни организацех 49 мара 10 эзар а кхы совгIа а член волаш яц. Укх тIеххьарча хана хиина дукхха йоккхий забастовкаш (масала, 1961 шера Малхбузен Бенгале хиина джутови предприятешкарча 200 эзар болхлочун забастовка) хьаллаьцай массе тайпа лостамерча моттигерча профсоюзи объединенеша, цу даькъе ИНКП а.

Лохера хьал дегIайоагIаш латта болхлой болама цхьоагIо боккха лоархIам болаш я политически къовсама а. ГIулакх сенах латт аьлча, из латт, укх тIеххьарча шерашка аьттехьарча элементаша тIа-тIа дукхагIа беш бола низ мехка дерригача демократически низашта цхьана юхабетта безаш индийски пролетариат хиларах. Сватантрам Джан Сангхи санна йолча реакционни партей мугIарашта юкъе чу а бенна, аьттехьарча конгрессистий новкъостала, мехка чурен арахьарен политика оалаягера дене хувцилга дIадехаш ба индийски ультраш. Сватантра генеральни секретара Масане дIадех индустриализаце темпаш лаьгIъелга, паччахьалкхен сектора лоархIам лохбелга, тIехпайдаш тIара йоаха налогаш тIера дIайоахилга, частнокапиталистически предпринимательствана боарам боацаш йоккха паргIато лулга.

Къахьегамхоша шоай гIулакхаш, дика вIаштIехьа а баьнна, дукхха чакхдахар бахьан долаш индийски ультраш массеххаза чIоагIа нйшар. Реакционни элементий аьттув балаизар мехка нейтралистски никъ хувцийта, цар вIаштIехьдалакзар национализированни сектора позици мелъе. ДIадаха шу чакхдоаллаш хиннача Ерригиндийски Къаман конгресса комитета сессе бакъдир плана юкъехьош йола паччахьалкхен сектора экономика промышленностан торговленеи юкъе лоархIам боккхагIа болаш хила езаш хилар.

Тоъал холуш хьалхара хIама техай индийски реакционераштa, цхьабакъда, хIаьта а гера Iодилла гаьна ба уж. Аьттехьара низаш цIендаь дIахоададара, къаьма-кортамукъален революци йизза чакхъяккхара мехкарча дерригача патриотически низий цхьа демократически фронт хьаегIерташ а индийски пролетариати цун авангард — коммунистически партии. Фронта ерригдемократически программо чулоацаш дола керттера дIадехараш ераш да: радикальни социальни хувцамаш дар; кхыча мехкий капитала национализаци яр; латтa, из лелдерашта дIаладар; капиталистически монополей бокъонаш лохъяр; болхлой массе тайпашта алапе минимум юкъеяккхар; демократи шеръяр; дунеи халкъашта юкъерча вреке нейтралистски никъ лерагIа дIакхахьар.

ЧIоагIа лоаттадеча классови къовсамашка кIезига толамаш дальхадац индийски пролетариато. Цхьабакъда, кхы а лирагIа классови къовсамаш да къаман-кортамукъален революци йизза чакхъяккхар духьен боккха мохк социалистически дегIвахара никъа тIа баккхар духьен цун хIанзчул тIехьагIа лоаттаде дезараш.

Владимир ЛИ.

Тоъал доккхача дакъе Инди экономически ший лоIаме хилара новкъостал ду дай-мехкара мехкдаьтта гучадаккхаро. ДеттагIал долча Индена цу гIулакха доккха новкъостал дир советски специалисташа. Цар мехкдаьтта гучадаьккхи Камбеера, Анклешварера, Калонера, Рудрасагарера. Анклешварах «индийски Баку» оал хIанз.

Сурта тIа: Хошиарпурерча скважине латта «Уралмаш 3Д» яха советски буровой установка. Вышка — пейзаже керда дакъа.

А. Савина сурт.

Кердадаьрий кепа Доазол агентство.

Махачкалара телестуди Грозне

Самарднйнахьа Грознерча телестуде шоай программа хьахьокхаш хилар Махачкаларча телестуде болхлой. Хьежа а ладувгIа а безам боагIаш яр тайп-тайпарча жанрех йолча программа тIара номераш. Царех яр «Кинокамераца Дагестане гIолла», «Школьни калейдоскоп», «Лоамаи кхалсаг» (журнал) яха а ишта кхыйола а номераш.

Къаьстта хьежарий теркам тIеозаш а идейно-художественни чулоацамга диллача дика вIаштIехьъяьккха а яр надархочо Абшаруюв Хизгела азъеъ «Хабари хингали» яха телеспектакль. Сакъердамерча искусства формашца гучадоак спектакле молла хари гIулакхаш. Хова вIаштIехьдаьнкха дар программа кхоачалуш оттадаь концерт а.

Программа чакхъяьннaчул тIехьагIа хьаьшашта барвал оалаш къамаьл дир Нохч - ГIалгIай радиовещанеи телевиденеи комитета председателa нов. Лагутина.

Хь. МАГОМЕДОВ.

СЭВ-а МАССАЗАРЧА КОМИССЕ ЗАСЕДАНИ

БЕРЛИН, 21 январь. (ТАСС). Укхаза хилар стандартизаце дешашта хетаь Экономически Вlашн новкъостал дара Совета массазарча комиссе заседани. Заседане дакъа лоацаш хилар Болгаре, Венгре, ГДР, Польша, Румыне, СССР, Чехословаке делегацеш. Цу тайппара заседане вар Кубай векал а.

Комиссе массехк рекомендаци чIоагIйир Iаьржача металлурге, машиностроене, электротехнике, кхьхата промышленносте стандартизаци яра.

Комисса 1963 шера ше баьча балха итогаш а йийцар, 1964 шера план а чIоагIйир. Цу плана тIа оттадаьа стандартизацеи СЭВ-а органашка цуина координаци яреи дакъера болх товбергбола массехк мероприяти чакхъяхха.

Стандартизаци яра СЭВ-а институт вIашагIйоллията мишта лел хьахьокхаш болча хоамага ла а дийтIар, стандартизаце дакъе 1966 — 1970 шерашка бергболча балха перспективни плана проект оттаярца дувзадenna дола дош а дийцар.

Н. С. ХРУЩЕВА ПОСЛАНЕНА А. НОВОТНЕ ДЕННА ЖОП

ПРАГА, 21 январь. (ТАСС). ЧССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра В. Давида тахан Прагерча СССР посолага М. В. Зиелнениига дIаделар СССР Министрий Совета Председателa Н. С. Хрущева дунеи мехкий паччахьалкхеншта (правительствашта) керте латтарашна яхьийтина посланина Чехословацки Социалистически Республика президента А. Новотне денна жоп.

Доазол дехьара

ШИЙ БОЛХ ЮХА ДIАБОЛАБАЬБ 18-не КОМИТЕТО

ЖЕНЕВА, 21 январь. (ТАСС). Тахан моттигерча ханах 15 сахьати 10 минути яьлча укхаза къамий Дворе хьайийлар герз дIадаккхарех дола дош дувцаргдола 18 паччахьалкхен Комитета хьалхара заседани. Керттера декхар герз дIадаккхара хьакъехьа дунеи халкъашта юкъера договор оттадилга а долаш йолча цу Комитета болх, хоьш маларра, юкъахбаьккхабар 1963 шера сентябра бутт болалуча юххье ООН-а Генеральни Ассамблеи сессеца дувзадenna.

Таханара заседани хьайийлар 18-не Комитетерча Канадай викало инарала Бернса. Цо дош делар Д. Протича — герз дIадаккхара йолча 18-не Комитета ООН-а генеральни секретара У Тана къаьсттача викала.

ООН-а генеральни секретара цIерах Д. Протича аьттув баьба аьнна лоацa баьккхар 18-не Комитета, эвай замалахьа эггара лоархIаметIа йола проблема — герз дIадоаккхилга, чIоагIа машар, дунен халкъашта юкъера кхерамзле Iалашъелга вIаштIехьдаккха дезаш» дола бехктохкамера декхар цуина хьалхашка латташ хилар белгал а даьккха.

Продича дагадоттийтар, ООН-а Генеральни Ассамблеи башха-дика решенеш дукхха тIайийна хилар: ядерни герз тIадола объекташ Лаьттана гонахьарча орбита тIа ца яккхара хьакъехьара, массане а цIендаь герз дIадаккхара хьакъехьара, ядерни герза тохкамаш дагга декхара хьакъехьара, кхыбола резолюцеш — хIаьта машара, герз дIададаккхара, кхерамзленна пайдана йола уж резолюцеш, уж гIулакхаш, дерригача дунеи тIа чIоагIа могадеш тIа а нйчин. ДIадахача шера, Бахар тIола Протича дийна толамаш [illegible] Москвахин Вашингтонаш юкъе духхьалара бувзам оттабаьб. Цо доллача хIамаша догдоахийт герз дIададаккхара хьакъехьа соглашени яра гIулакха аьттув баргпиларга, догдоахийт машари кхерамзлеи чIоагIлургхиларга.

Цул тIехьагIа территориальни къовсамаш къовстадара низ юкъе ца баккхара хьакъехьарча дешах Советски правительствана керте латтача Н. С. Хрущева посланеи США президента Джонсона жопеи лоархIам белгал а боаккхаш къамаьл дир ВIашагIтхийттача Штатий викало Уильям Фостера. Цо Iойийшар 18-не Комитетага президента Джонсона яхьийта послани. Послане тIа дукхха предложенеш я, президента Джонсона хетачох, машари кхерамзлеи чIоагIъяра новкъостал де мегаш.

Къамаьл де дош оц Советски Союза викало С. К. Царапкина. Цо белгалдаьккхар, 18-не Комитето дунеи халкъашта юкъера кхоххам тоъал кIаьдбеннача хьалашка ший болх юха дIаболабеш хилар. 18-не Комитета балхаяра керттера проблема, аьлар цо, хьалхагIа а санна массане а цIендаь герз дIададаккхара хьакъехьарча договора проект юаннагIа я.

Заседане цу тайппара къамаьлаш дир Англа викало Петр Томасеи Бразиле делегата Жоуа де Кастроса.

18-не (нийсагIа аьлча 17-не, хIана аьлча Французий хьалхагIа а цо мара лархIа тигац цун болх) Комитета вож заседани 23 январе Iубрийна хургья.

Рубе дош тIехьадоаккх

НЬЮ-ЙОРК. 23 январь. ТАСС-а КОРРЕСПОНДЕНТА Г. ВАСИЛЬЕВА хоам бу:

Селхан йистельлар Далассера Л. Освальд вийначун—бийсанарча клубай даь Джек Рубе деша вIашагIтеха хиина юххьанцара заседанеш. Опыт йолаш болча, президент Кеннеди вера бехке веш хиина Ли Освальд, американец, «дIаваьккхача» гангстера гадоахаш хиннача адвокатий группа, шин дийнахьа заседани еча хана шоаш йоакко еш вар нарелоацамах мукъаваккха гIийртар. «Адвокатий цхьа хьаша» кийча вар бIарчдеа ахчан 100.000 доллар дала. Цхьабакъда, шоаш даь дехар зашитникаша хиина юхадаьккхар мыреч хьекъалаи низам малагIча хьала тIа ва хар духьа «цхьанна а оагIорахьа озабезам боацаш клинически тохкамбе» аьнна судо соцам баьчул тIехьагIа. Специалисташ хьажа безаш ба Рубе нерви система мишта йи рентгеновски сурташ лаха, къаьстта аппарата новкъостала гангстера хьа чура биотокаш йиста.

Джека Рубе гадоахаш болча боккхийча юристаша шоаш цуна доахаш дола га шин наькъа тIа дегIа доах. Цхьан оагIорахьара, уж бакъле гIерт Рубе — «кхоачача патриота», президент Кеннеди верах сов корзагIа а ваьнна, президента пхьа лехаш лаьрхIа хиина хилар. Вокх оагIорахьара, цар йоах, шоаш йоакко еш вар — хиина хьаькъал чура валарах Освальд война, ах эгIаваь, «хьаь чу доккха айи долаш» вола саг ва. Цу наькъаш тIара ва вовлаш хиинар Руби ше а. Цо цкъаза тувлавелча санна цIогIа деттар, цкъаза корреспонденташка оалар: «Са хьаькъал дIакхачацар иззамо сийлахь-воккха саг воацаш вай мишта диса йиш я», президент Кеннеди вер дага а доалаш.

Защитникаша хьахайкадаьд, суд Далассера моллагIча кхыча городе дIакхьийта хьожаргIа шоаш аьнна. Корреспонденташа хоам бу, Рубе суда залера вела е хьекаш аравахар, ахаш.

ДОГ ГIОЗДОАЛАШ ВIАШАГIКХЕТАР

БАМАКО, 20 январь. (ТАСС). Тахан Аккре йодаш укхаза кхаьчай дуьнеи тIа эггара хьалхара кхалсаг — космонавт Валентина Николаева - Терешкова. ГIалаъчие чIоагIа гIадбаха тIа ийшар Бамако советски турпил. Аэродроме В. Николаева-Терешковайна [illegible] Судански союза партие Къаман политбюро член Ауа Кейта керте латта Мали кхалнахьа делегаци.

Грозненски № 8 йолча модай ателье коллектив дика къахьегаш я укх шера. 21-ча январага кхачалехьа тега езача хIамай хьанйца заказаш 680 совгIа да. Уж заказаш толамца кхоачашдеш ба ателье болхлой. Укх диъ-пхе дийнахьа хьаелларгйолаш я полуфабрикаташ тега цех. Коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи лелаеш 33 болхло ва цига къахьегаш. Из сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабеш кхы дукха бригадаши болхлойи ба ателье. Царка юкъе я хIара смена норма тIехкхоачашъю яз. Капташа, Алмазовас, Газдиевас, ишта кхычар кулгалду бригадаш. КПСС ЦК февральски Пленума сийленца наькъа бахара цар массане я дош деннад укх бетта план кхаяна 2—3 ди хьалха кхоачашъе.

Сурта тIа: коммунистически къахьегама ударник йола закройщица Алмазова Махьмада Марем.

И. Плиева сурт.

КХОАЧАМБОАЦАРАШ ДIАДОАХАРЕ...

ЧIоагIа дика хетар хилар Наьсарен районерча Деби-Юртарча къахьегамхошта — цига хьайийлар библиотека. Библиотека чуйолча доккхача цIагIа цIена я. Ши отдел я болх беш—цхьа отдел я читальни зала лаьрхIа, хIаьта шоллагIъяр абонементах бараштa лаьрхIа я. Книжкаш дешараша дика а паргIата а книжкаш дешаргдолаш ниййсдаь дIаоттадаьд книжкаш. Истолаш тIа укх керда журналаш, газеташ, литература. Хьалтеха доахи дика чулоацам бола плакаташ, лозунгаш. Кхоачамбалле дика книжкай фонд я библиотеке. Укхаза дIаязбеннаб дешархой, совхоза болхлой, цIенноаной.

Дика вIаштIехьбаьккхаб библиотека болх заведующе нов. Валелова Маржана. Каст-каста лекцеш еш, беседаш ю цо. Дукха нах гуллу библиотеке Маржана КПСС ЦК декабрьски Пленума материалаш ешача хана а. Кхашкарча станашка арадоахаш дола пенгазеташ Маржана новкъосталца арадувл. Ди юкъе хIана хилац аьнна техникана ремонт еш боаккача механизатораштa керда газеташ, журналаш дешаш хул Маржан.

Цхьабакъда, болх боагIача боараме дIабахьара хила ма дезара хьалаш вIаштIехьдаьхадац библиотеке. Книжкаш тIаувгтаде тархеш ца хилар бахьан долаш дукха книжкаш дада дукхьал лаьтта Iодежка. Юртсоветага сиха тархеш хьае еза, аьнна массехказа хоам баьб, цхьабакъда юртсовето деш цхьаккха хIама дац.

— Геттара лертIа дац помещене электрически сердал ца хилар,—йоах библиотека заведующе Валелова Маржана. Библиотекана юкха латт электролине бIоагIий. Цул совгIа ерригача юрта а яц электрически сердал. Цу гIулакхе е езача бесса уйла яц «Алханчуртский» совхоза директора нов. Льянова. Юрта йолаш яц клуб. Болхлоша, ахархоша шоай балха ди йистеяльча салаIа йиш йола моттиг духхьал библиотека мара яц. Цхьабакъда, цига ма де йиш яц, — сердал ца хилар бахьан долаш. Цу гIулакхага хьажа а де доаггIар де а деза юртсовето а совхоза кулгалхоша а.

М. ВИСАЕВ.

МАСТЕРА ДИ

ЧIоагIа сакъердаме чакхдьалар Гудермеса машинньакъа станце клубе, тайп-тайпарча узалай службашка «мастера ди». Щей деаде гулбеннача болхлоша, мастераша шоай балха опытах, балха тIа нийслуш долча кхоачамбоацарех, КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеех лаьцна дувцар. Гулбеннaчарна хьалхашка къамаьл дир Гудермеса парткома секретара нов. Чайкина, секретара заместителa нов. Шанина, локомотивни депо начальника нов. Братчика.

«Мастера ди» йистедоаллаш машинньакъахой клуба художественни самодеятельноста коллективо сакъердамера концерт оттадир.

Р. ТУРЛУЕВ.

Совхозерча библиотеке

Шекара свекла дика хьувзаяьй дIадахача шера Урус-Мартана управлене «Горец» совхозерча Барзукаева Iайнай звенос. Доккха новкъостал ду звенона агротехнически гIулакхаш лертIа чакхдахара а дIайийнача хIамашта маша фу эш хара а юртбоахама литература дешаро. Диила а деш звено членаша «Шекара свекла», «Колхозно - совхозни производство» яха журналаш.

Технически книжкаш дешарал совгIа художественни литература а деш Барзукаева Iайнас. Укх тIеххьарча деношка цо дийшад «Маца дова доттагIал» яха вониний меттала дакха книжкаш.

— Художественни литература дешаро йиш хулийт вахар дикагIа довза, хлетам лакхбе, хIаьта юртбоахама литература чIоагIа пайдане да агрономи йовзара, — йоах нов. Барзукаевас.

Дукха ха я механически мастерски токара Ахмадов Леча шоай совхозни библиотекера деша книжкаш чукхухьа. Юртбоахама литература дешарал совгIа эрсий классикий, советски писателий произведенеш а еш цо. Къаьстта дукха еш Ахмадова М. Шолохова, Л. Леонова, Гончарова произведенеш.

Шоай цIагIа дика библиотекаш йолаш ба молотобоец Абзаев ЯрагIи, шофер Берсанов Бошаш, склада заведующи Аюбов Юсуп, ишта кхыбараш а. Библиотекера цар книжкаш деша чукхуьа а елхлагIа, ворхлагIа шу да. Цу хена дена гулъю цар шоай цIагIара библиотечкаш а.

«Горец» совхоза библиотека заведующе Джабраилова Асис тхона дийцар: хIара шерра-шера лаххлу библиотечни фонд. ХIанз библиотеке бархI эзар гаргга тайп-тайпара книжка да. Цу деша чIоагIа йоахко ю профсоюзни комитето — хIара шера книжкаш эца ахча хьожаду. Доахан лелаеча фермашкеи кхашкарча бригадашкеи балхаш дераштa лаьрхIа общественникаша кулгалдеш дIа-хьа кхухьа библиотечкаш я. Дика болх беш я 1-ча отделене болхлочо Эдальмежидов Хьажас, шоллагIча отделене бригадира Муцаев Хьемида кулгалду библиотечкаш. Цу библиотечкашкa шин бIаь совгIа книжкаш да.

К. ВИНИНК.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

РАДИО: 6.30 — Юрта боахама болхлошта передача (нохчий меттала); 6.45 — эшараш; 6.50 — хоамаши передачай программи; 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор; 8.20 — «Сердало» газета оагIонаш тIера; 8.30 — вIаммите концерт; 8.45 — пионераштеи школьникаштеи передача (нохчий меттала); 16.03 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 16.13 — «Къахьегама сагех» яха дувцар. Литературни передача (гIалгIай меттала); 16.28—эшараш; 16.34— керда хоамаш (эрсий меттала); 16.44 — кагирхошта передача (нохчий меттала); 17.00 — «Зори Кавказа» яха радиожурнал (эрсий меттала); 18.20 — хоамаш (нохчий меттала); 18.30 — концерт; 19.00 — «Газопровод юллачер» яха промышленноста болхлошта передача (эрсий меттала). 19.15 — «УкхцIено» яха радиожурнал (эрсий меттала); 19.47—эшараш.

УКВ, 9.00 — «IалхIий дунен чу гIолла никъ бар» — школьникашта; 9.40 — «Уйла а еза» — кагирхой иллей концерт; 10.05 — «Бери волшебствое» яха лирически фантази; 10.50 — «Поднятая целина» яхача Шолохова романе тIара цхьа дакъа;

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — телевизионни кердадараш (эрсий меттала); 18.40 — Доазол арахьарча политически гIулакхий хьакъехьарча комментатора къамаьл; 18.55 — эшарий антракт; 19.00— быткомбинате клуба художественни самодеятельноста концерт; 19.40 — «Рита» яха Доницетте опера; 20.35 — вай доттагIий юмор; 21.10 — «ТIом хургбац!» яха кинокомпозици; 21.55 — «ХиниIал гIолла лела нема», «Га лацар воацаш дар» — яхача кинофильмай сборник.

Киргизски ССР, город Фрунзе, Ярославски улицах, 127, кв. 44, вахаш вола гр-на Кравец Владимир Моисеевича суде деннад город Грозне, Ломоносова улицах, 33, яхаш йола ший сесаг Кравец Тамара Павловна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне Октябрьски района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Цlеча фронтовой улица, 15. Телефонаш: редактора вам. — 2-07-01; бехктохкама секретара — 2-45-48; партийни вахарах, промышленни, юртбоахамех дешамойи отдалий — 2-25-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 13. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем—2-25-72.

«Грозненский рабочий» издательства типография, Революци проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции.

СФ02025 Заказ № [illegible]